Масса а мехкашкара пролетарии, цхьаьнакхета!

СЕРДАЛО
свет

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай областен комитета а Грозненски горкома а, Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета а. Грозненски къахьегамхой депутатий Совета а орган

Ера 24 апрель
№ 33 (2199)
1958 шу
Мах 20 кеп.

Даькъала хийла Ленински Комсомол — Коммунистически партен тешамера новкъост а тIехье а, коммунизм хьалъеш боахкача къонача наьха дикагIа йола отряд!

ХЬИНАРЕ А КХЕТАШ А БОЛА КОММУНИСТИЧЕСКИ ОБЩЕСТВО ХЬАЛЪЕРАШ КХЕБЕ

ВЛКСМ XIII-ча съезде 1958-ча шера 18-ча апреле новкъоста Н. С. ХРУЩЕВС даь къамаьл

Хьамсара новкъостий!

Эггара хьалха мукъаба сона шоашка, дикалца белгалъяьннача укх съезда делегаташка, моаршал хатта а, вай Советски социалистически Даьхе тоаярна оаш беча балха тIа шун а, шун санна берригача комсомолий а, вай советски кагийча наьха а ка яйла, аьнна, кхайкаде а. (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Оаха, ЦК Президиума членаша чIоагIа дега тоам хулаш ладийгIар нов. Шелепина яьча ВЛКСМ Центральни Комитета отчетни докладага. Форманга диллача а, чулоацамга диллача а дика доклад яр из. Цу тIа нийса хьахьокх комсомола, вай Коммунистически партен тешамерча помощника дукха оагIонаш чулоацаш бола болх. (ТIоараш тох).

Коммунистически партен Центральни Комитет тийшаь я, шун съездо дуккха миллионаш бола берригa комсомольцаш, вай сийлахьа советски кагийрхой коммунистически общество хьалъярна лоаттабеча къовсам тIа советски халкъанна хьалхашка латта доккхий декхараш кхоачашдарна тIаберзаберг хиларах.

Революционни гIулакхаш лорадеш а совдоахаш а хила

Укх шера Ленински комсомоло ший шовзткъа шу далар дезду. Владимир Ильич Ленина инициативах шовзткъа шу хьалха вIашагIъеллай къахьегама дуккхача кагийрхой политически организаци — комсомол. Цу хана денз, Коммунистически партега хьалхле а йолаш, тешаме а, ше кхо ца еш а къахьегаш я комсомол вай мехка коммунизм хьалъярна беча Iалаьмате боккхача балха. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Сийлахь-воккхача Ленина васкеташ массаз а сийленца кхоачашдеш хиннай комсомол.

Халача хьалтIа болх бе безаш бар хьалха хинна комсомольцаш. Цу хана комсомоле ихача дуккха эзараш болча къонача наха комсомольски билетаца цхьана дIаийдора герз а, хIаьта къона Советий Республика лорае фронте а ухар.

Мехка индустриализаци елгеи юрта боахам колхозашка боаккхилгеи дIахьоча шерашкахь социализм котъяккхара тIехьа вай халкъо лоаттабеча къовсама исторен тIа массах сийлен оагIув дIаязъяьй комсомоло, советски кагийрхоша! Вай мехка социализм хьалъяр керттера метод а хинна тIехьагIа дIаэтта йола социалистически яхь дуккхача наха юкъе йоалаяьр комсомол яр.

Боккха Даьй-мехка тIом латтача шерашкахь комсомольцашта, советски кагийрхошта фронте а тыле а карагIдаьнна шоаш моргаш кхы доаца майра а денал дола а доккхий гIулакхаш дукха да. Шоай дегI, шоай са кхо ца деш моастагIашца леташ дукха къона турпалхой бIаргабайра сона тIема хана. МоастагIий пхорч чакхдийнна, кагийча патриотий дIий доаллаш комсомольски билеташ кIезига дайнадац вайна.

Ужаш, вай кагийрхошха дикагIа бола викалаш ба Октябро хьадаьха сийлахь-доккхий гIулакхаш, шоай даьша а, боккхагIа болча вежараша а даьха социализман гIулакхаш бахьанце, уж дIа ца хецар духьа къувса а къувсаш, шоай са кхо ца деш байнараш.

Шоай Даьхе кортмукъа а ший лоIаме а хилийтара тIехьа, болхлой классан гIулакха тIехьа, социализманна тIехьа къовсам мишта лоаттабе беза гойташ Iалаьмате дика хьокхам белар советски кагийрхоша дерригача дунен тIарча кагийрхошта.

ТIом дIабаьнначул тIехьарча шерашка вай промышленность а юрта боахам а юхаметта оттабеши дIахо дегIабоалабеши вай халкъо хьийгаьча юкъарча къица Iалаьмате доккха дакъа лаьцад комсомольцашеи кагийрхошеи.

Вай леладеча боахаман а культуран а гIулакхашта боккха лоархIам болаш хиннай комсомол. Цхьабакъда, цун балхах хьахинна эггара лоархIамегIардар — коммунизм хьалъеш бола кагий нах кхетамца кхебар да. Миллионаш бола советски нах дика кхетабаь школа я комсомол. Iалаьмате дика бадраш кийчъеш йола пхьоалле я из, аьлча, нийса хургда вай комсомолах.

Шо, таханарча кхойттлагIча комсомольски съезда делегаташ, шийна хьалхашка дагIаш бIаргадайча ма гIадгIоргвар-кха Владимир Ильич! Беркате хьувкъам болаш, кердача, прогрессивни долча гIулакхашта тIа-тIа дукхагIа низ телаш да сийлахь-доккхий ленински хьехамаш. ЦIаккха а кIаьд ца луш коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъан сийлахьарча гIулакхашца ондда дакъа лоац комсомоло, вай кагийрхоша. Советски кагий нахи мехкарийи — коммунизм хьалъерий къона а низкхоачаш а йола арми — из вай мехка дегаондо, вай Коммунистически партен дегаондо я. (ЧIоагIа тIоараш тох).

Таханара комсомольцаш вай партес а комсомоло а Iоадаьча революционни гIулакхий даьй ба. Вай партен тешаме помощник хинна а, хIанз волаш а йолча комсомола сийдола гIулакхаш лаьрххIа лораде а холонех ца а къахкаш, коммунизм хьалъяра эггара бехктокхамегIарча доакъошка ух комсомольцаш, кагийрхой.

Партен XX-ча съездо белгалъяь йолча социалистически индустри дIахо дегIайоалаяра программа тIа доккха дакъа дIалоац мехка малхбоалехьара районаш караерзаяро. Вай воашта мутIахьа дерзаде деза сибирски низ бола масса хиш, хьагуча а даьха, халкъанна гIулакх де дIаоттаде деза СибарегIен, Дальни Востока, Казахстана, вай Къилбаседан лаьттаех доахка Iалаьмате дукха рузкъаш, беркаташ. Цу районашка еча гIишлонашка 300 эзар гаргга къона патриоташ бахийта дика гIулакх дир комсомоло. Цар хIанзолехь а дукха хIама даьд цига, цхьабакъда, ма дукха сийлен гIулакхаш да-кха вай кагийча нахеи мехкарашеи хIанзчул тIехьагIа де дезаш а! Советски кагирхой хьаштдола декхар кхоачашде, моллагIа гIулакх чакхдаккха низкхоачарг болаш ба.

Дег тIара моаршал хатта а, Iаламца лоаттабеча къовсам тIа чIоагIа а, къонахчал долаш а, социалистически индустрен керда низ бола центраш яхкара ка йоалаш а хилда шо, аьнна, кхайкаде а шоай съезда трибуна тIара мукъаба сона комсомоло бахийтача цу нахага. Цунца цхьана дIакхайкаде безам бар са, хьалха яхача къонача строителий отрядашта тIеххьа-тIехьа вай мехка Малхболенгахьа, кхы а дуккха бIаь эзараш кагийнахи мехкарийи гIорг хиларах Коммунистически партен Центральни Комитет а Советски правительство а тийшаь хилар. (ЧIоагIа тIоараш тох).

Белгалде деза Украинан комсомолои кагирхошеи кхоачашдаь турпалера къахьегама гIулакх. Цар низои къахьегамои хьаяьй Донбассе 37 кIор боаха керда шахта. Доазол дехьара венача цхьан воккхача политически деятелаца айса къамаьл деш, аз цунга аьннадар, цхьан шера массехк итташ кIор боаха шахташ яхка безам ба тха, аьнна, — из тешанзар цох, селла сиха-м йохкалургйий хьогI, аьнна, шийна хетилга а белгал дир цо. Бакъда, дIабахаб ийс бутт, хIаьта керда шахташ болх беш а, мехка кIор луш а я. Биззаьча проектай лоархIамца уж шахташ болхбе йолаелча цу шахташа шера ялх миллион тонн гаргга кIор лургба. Комсомольцаша шоаш денна дош кхоачашдир. (ТIоараш тох).

ТIехьа тIайоагIача тIехьенашта а цIаккха а дицлургдац аханза даьда баьши къухьаши аьха карадерзадар. Дерригa а 2—3 шера 36 миллион гектар керда лаьтташ аха а аьха дIадийра вайцига. Европерча паччахьалкхенех цхьа паччахьалкхе тIахьежаь Iергдоацаш лаьтта да из. Кердача лаьтташа шерра-шера бIаьш миллионаш ялат лу вайна, хIаьта кастта дуккха шура, дулх, даьтта, шекар доаккха свеклаш, юрта боахаман кхыйола продукташ тела а долалургда уж.

Комсомола путевкаех аханза даьдача баьш тIеи къухьаш тIеи балхаш де бахараш 350 эзарнел дукхагIа кагийнахи мехкарийи бар. Дукха тайп-тайпара халонаш ла езаш хилар уж, къаьстта юххьанца. Цхьабакъда, халонехи эшар доацаш хиларахи уж кхера баланзар, бокъонца бола патриоташ шоаш хиларах тарра, цу халонашта духьал а баьнна эшайир цар уж халонаш.

Аханза даьда баьши къухьаши аха доладаьча наьха турпалерча гIулакха лакха мах бир Партес а Правительствос а. Царех 262-нех Социалистически Къахьегама Турпалхо хилар, 30 эзарнена енна ца Iеш, орденаши медалаши елар. Дала доагIаш денна совгIат да из! Цхьабакъда, эггара лакхера совгIат да — баьш карадерзадаьча наха карагIдаьннар турпалера гIулакх хилар дерригача халкъо къоабалдаь хьаэцар. ДIагIоргда дуккха а итт шераш, хьалкхувргба керда нах. ХIаьта цу наха дег тIа курал а йолаш дагаухаргда шо, къона турпалхой, шун хьокхамца Iомалуш хургба уж, ший халкъанна гIулакх мишта де деза. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Къонача патриотий — баьш карадерзадеш хиннача турпалхой керда къахьегама толамаш даха каяйла, аьнна, кхайкаде, кердача лаьтташ тIа уж биззаь дIачIоагIбалар а, барттайна дезалаш хиларца дола ираз а кхаьча, баьш оахилга доладаьча наьха тIехьенаш а кхееш уж бахилга а сайна хьашт хилар кхайкаде мукъаба сона. (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Укх тIеххьарча шерашкахь дикка айденнад юрташкарча комсомольций хьинар. Мехка дикагIа йолча колхозашеи совхозашеи хIара сага-сих кхоачаш шура, даьтта, дулх хилийтара гIулакха укх гарггарча шерашкахь США-на тIехьакхе, аьнна, тIахьехам баьча хана, из чIоагIа хьал а лаьца, кхоачашбе чуийра юрташкара кагирхой. Укх тIеххьарча шерашкахь хьайбаш леладеча фермашка болх бе баьхка къона колхозникаши колхозницаши 650 эзар сагал дукхагIа ба. Кхашка ялаташ хьувкъийтара а, юкъарча хьайбаша луш йола продукци лакхаяккхара а тIехьа лоаттабеча къовсам тIа дуккхача колхозашкеи совхозашкеи хоадам беш дола дакъа лоацараш кагийрхой ба.

Коммунизм хьалъярна долча халкъий юкъарча гIулакхаца комсомолои вай кагийрхошеи доккха дакъа лоацаш хилар бакъдеш кхы дуккха а дувца йиш яр.

Ший къонача тIехьенах доккхал деш а, Даьхенна хьалхашка цо даь доккхий дика гIулакхаш бахьан долаш комсомоланна енна пхи орден тIайола ший сийлен байрах комсомоло массаза, а лакха лоаттаерг хиларах тийшаь а я Коммунистически парти. (ЧIоагIа тIоараш тох).

Воай толамаш дувцача хана массаза а дагакхаба дезаш да, уж толамаш даха торо советски общественни строян кIийлен тIа, Коммунистически партега хьалхле а йолаш, вай мехка чакхдаьхача доккхийча социалистически хувцамий ларда тIа хьахинна хилар.

Iалаьмате дикача, ираз долча мехка дах вай. Вайцига хьаяьй социализм — коммунистически обществан хьалхара лагIа. Обществан боахама а хьаькъала а ганзаш дегIайоалаярна, сагах доахка дика гIулакхаш массе оагIорахьа дегIадоалладарна боарам боаццаш шера никъ хьабийлаб социализмо.

Социалистически Iаьдала демократически дух харцахьа кхетадайта гIерташ, буржуазни пропагандисташа йоах, СССР-е саг «коллективо къайлакххухь», хIаьта вайцига адамаш «бе-башха доацача доахаш латт», яхаш а дувц цар. Шоай низ ма кхоачча харц хабараш дувцаш хиннаб уж, хоадам беш бола лоархIам къахьегама а луш, сага эшача кхыча гIулакхех боах социализмо советски нах, яхаш. Социализме, йоах цар, культурах а искусствох а кхе нахага ма эшша торонаш яц.

Бокъонца долаш долча советски гIулакхаша диззаь харцду уж доацараши моттбеттилгеи. Ше хьахиннача шовзткъа шера вай мехка халкъанна юкъера Iалаьмате дукха белгалбаьннаб талант йолаш бола нах. Из тайпа гIулакх цIаккха а хиннадац цхьанна а капиталистически мехка. Цо хьахьокх социалистически общество культура лакха йолаш хилар, хьахьокх адамий таланташ дегIайоалаярна бокъонца бола никъ социалистически обществас хьабеллаш хилар.

Кагийрхой тIехьабала догдоагIаргдолаш хIама дац буржуазни дуненга, хьаькъала а сина а эшача гIулакхашта къийденнад из дуне. Вай кагийрхошта хьалхашка тIахургдолчунга бода никъ сийрда ба, къаьга а дика а гIулакх да де дезаш хьалхашка латтар — коммунизм хьаелга. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Шун дахар, новкъостий, дикача хана нийсденнад. Адамаш кхеллача денз цхьанна а къонача тIехьенна ца нийсденнача тайпара, сакъердамерча хана дах шо, аьнна, оалалу сога. ДIаяхача замех цхьаккха зама а хиннаяц капитализмангара коммунизмага доалача замах хулараш санна, доккхий исторически хувцамаши лостамаши хулаш. Вай хана Советски Союзе, Китайски Халкъа Республике, социалистически кхыча мехкашка миллионаш бола къахьегама нах ба революционни хувцамаш дарна чуийна, сийлахь-доккхий гIулакхаш деш, вахар хувцаш, къаьнадар дIадоаккхаш, адамашта йолча паргIатонна кердадар хьакхоллаш боахкаш. Иштарча хана вахилга а къахьегилга а — кхы хургдоацча тайпара доккха ираз да. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Къахьегамца, дешарца, къовсамца чIоагIлу керда саг

Новкъостий! Коммунизм хьалъяра хIанзарча хьалаша дIабех чоалханегIа дола декхараш кхоачашде а дерригa Iилмеи техникеи айххьаза кхетаде а ховш, лаккхера образовани йолаш бола нах.

Советски Iаьдал даьннача хьалхарча шеррашкехье а, вай мохк экономически тIехьабиса а бохабаь а хиннача хана, Владимир Ильич Ленина керттера декхар оттадир къонача тIехьенна хьалхашка: деша, деша, аьнна. Шоай когаметта боагIараш кхетам болаш, дийша болаш коммунистически общество хьалъераш хинна бIаргагор дийзад шун даьшта, ноаношта даьдаьшта. Атта хиннадац цу хана кхетам эца, новкъостий!

Са ханнарча наха дика дагайоагIа болхлой факультеташ хинна ха, кагийча нахеи, маьхкарашеи болх бешшехье а дийша ха. БархI сахьата цехеи иззал книжка тIеи. Набара кIезига юсар ха, цхьабакъда, оалаш мадарра: «къона волаш наб дукха яьчун, вахар шокарца чакхдаргда». (Зала чу дIа-юха хьов).

Деша — аьнна Ленина даь васкет тахан а тIехьа закон да вай кагирхошта. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

ХIанз дерригача дунено мукIарло ду адамашта прогресс яра гIулакха СССР хьалхалатташ хилара. Цхьабакъда вай цхьан метте латта йиш йолаш дац. Даьчар тIа совца йиш йолаш кагирхой а бац. Шоана ха деза, кхычар вайна хьалхара хIама дергдоацилга. Цудухьа Iалаьмате чIоагIа эшаш да юкъара гIулакх кхоачашдеча хIаранена ший декхар довзар. Цхьа сахьат доаде йиш яц вайга текхаш лелаши хьежаш дагIаши. Шин системо—социалистически капиталистически — йоккха яхь лаьцача хана сухало кхоачашдеш дукха да. Боахамера хIара толам, котало — из да из коммунизм хьалъяр яхилга.

Вай чIоаггIа тешаш да коммунистически общество, дунен тIа мелйолча обществайл дикагIа йола общество воаш хьалъергхиларах. Сона хетаргахьа коммунизм къахьегама гIулакхашца кхетае еза комсомоло.

Коммунистически обществе хIаране ший хьинарга хьежжа къахьегаргда, мел эш дIаийдергда. Цу классически формула маIан да, хIара саг коммунизманна юстарваьнна бIарахьежаш е из къоабалъярца кхоачамбаь Iергвоацилга. Цо пхьешаш хьал а хьекха болх бергба кердача обществон бокъонца волча къахьегамхочо санна. Хадданза мекъал йолаши де хIама доацаши дола барски вахар хургдац коммунизме, балха, къахьегама, культурни, хоза вахар хургда!

Цу хьакъехьа дукха гIулакхаш даьд комсомоло тIеххьарча шерашка, коммунистически партен указанешкара хьалхле а ийеш. ДукхагIа болча кагийча нахаи маьхкараштеи гу шоай ираз, вай обществе хьинаре дакъалоацаш бола болхлой шоайх хиларца. Цхьабакъда харцахьа хургдар кагирхошца беш болча балха юкъера цхьадола кхоачамбоацараш теркал ца дича.

Эггара хьалхагIа къахьегамах лаьца ала безам бар са. Атомни электростанцейи космос караерзаяьчеи вай хана, автоматикан хана мамогга дукхагIа партени паччахьалкхени йоакхо е еза вай берригача болхлойи колхозникийи юкъера образовани хилийтарна. Вай болхлойи колхозникийи юкъера образовани йолаш хуле, кхы а дукхагIа овсарле лургья къахьегамо, хIаьта къахьегама овсарле хадданза лакхъяр да а да бух соццача кхаьчача коммунизм толамца хьалъяра керттера гIулакх.

Цунах хетта шуца, новкъостий комсомольцаш, дагавала безам ба са халкъа дешарах а вай юкъерчеи лакхехьарчеи дешара заведенешка специалисташ кийчбарах а лаьца долча цхьадолча гIулакхашта.

Шоана хов, специалисташ кийчбара гIулакха вай мохк дерригача мехкел хьалхабаьннилга а, хIаьта хIанз Советски Союза тIехьакхе аьнна США-с шийна хьалхашка декхар оттадаьлга а.

Шоана хов из фу яхилга да? Хьалхара моттиг шоашка я яхаш курал еш хиннача Американ вIашагIкхийттача Штатий доалдеча гIозараша хIанз йоах, специалистий кадраш кийчъяра гIулакха Советски Союзана тIехьакхе еза США. Цу толамах доккхал ца дича йиш яц, новкъостий. (ТIоараш тох).

Дале а деце а, вайга йиш яц воашта карагIдаьннараш тIа совца. Вай школайи лакхехьарча дешара заведенейи балха юкъе цIенхоштта кхоачамбоацараш да. Вай итт шера йолча школено духхьал вузашка деша баха кийчбу кагирхой. Вахаро моццагIе а хьахьекхад юкъера школа ишта лархIар харцахьа хилар.

Шоаш хьажал гIулакхага диллача из мишта хул. Мехкарча лакхехьарча дешара заведенешка хIара шера дIаэца йиш я 450 эзар саг, царех дийнахьа дешача отделене — ахаш гаргга. ДукхагIа бола кагийнах итт шера школе деша а баьгIе, из йистеяьккхачул тIехьагIа, вузашка экзам а ца йолалуш, практически вахара эшшача бесса кийч ца луш бус. Юкъера школа яьккха баьннарех вузашкеи техникумашкеи ца вохалуш, кIезигагIа висавале а, 700 эзар саг висар соахка, хIаьта 1953—1956 шш. юкъера школа йистеяьккха баьннарех вузашкеи техникумашкеи деша ца водаш висав 2 миллиони 200 эзари гаргга саг.

Юкъерча школерча дешара программа вахарца ювзаенна ца хилар бахьан долаш, производство йовзац кагийрча нахаи маьхкараштеи. Цудухьа цу къонача, вахара низах бизза болча нахах пайда дикагIа мишта эцаргба ца ховш хала хьувз. Цунах дуккха кагийнахи цар дайи раьза боацаш хул цу гIулакха.

Цул совгIа, итт класс яьккха баьнна цхьабола кагийнахи маьхкарийи безам боацаш ух фабрикашка, заводашка, колхозашка, совхозашка балха, цу гIулакхо шоай сий доадеш санна хет царна. Къахьегам цу тайпара барски Iаьдалах дегаза хеташ, харцахьа лоархIаш моттигаш нийслу цхьаболча дезалашка а. Нагахьа санна беро во дешаш хилча, цхьаболча даьша оал цунга: Iа во деше, вузе ца а вохалуш Iаьржа болхло а хинна, заводе гIоргва хьо. Цхьабараша берашта унзара хетийт къахьегам. Цу тайпарча уйлаша социалистически обществон къахьегамхой сий доадеш хилар-м аз дувца а дувцац.

ТIакхувш йолча вай тIехьенна школашка телаш болча хьехама система хоадамболлаш эргаяккха еза ха хьакхаьчай мотташ ва со. Къахьегама сий дещ бола хьехам вай школашка дешархошта кIезига луш хилар санна долча кхоачамбоацарашца машар хила йиш яц.

Цу гIулакха керттера дар — лозунг далари из лозунг вай обществе мелволча саго сийдергдолаш хилари да. Школашка деша долха бераш пайданеча къахьегама, коммунистически общество хьалъеча дакъалацарна кийчдала деза.

Фабрикера е колхозера, промышленни предприятера, е совхозера, учрежденера моллагIа къахьегам, обществонна тешаме, пайдана бола къахьегам сийдолаши обществон рузкъашца вахаш а пайда эцаш а волча хIара сага хиланза барг боацаши къахьегам ба. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Болх бе ховши могаши боллашехьа а, къа ца хьегачар, болх берашта къоал ду, вешта аьлча материальнии духовнии рузкъаш хьакхоллаш барий хьакъ дуаш бах. Къахьегам дегаза хеташ болчарна, болх ца бича мегаргбоацилга дIахайта деза обществос. (ТIоараш тох).

Коммунистически обществе вахаш волча хIара саго шийна мамогга къахьегамца дакъалаца деза из общество хьалъеча а дIахо дегIайоалаеча а.

ТIакхувш латта тIехье вахарна, пайданеча къахьегама кийчъяр, социалистически обществон принципай чIоаггIа сийдергдолаш кагирхошта хьехам балар — из декхар вай школан керттера декхар а хинна дIаотта деза. Цу гIулакха шоай низ тIабахийта моттиг йолаш я комсомол а пионерски организаци а.

Iилман основаш дика йовзаши цунга хьежжа хадданза къахьегама хьинар долаши масса оагIонгахьара говзал йола нах кийчбе а кагирхой обществонна пайдане хила, обществонна хиланза даргдоаца рузкъаш хьадеча дакъалаца гIертаргболча тайпара кхетабе а тIахьийха я советски школа.

Кагийнахи маьхкарийи кIезига бац вай итт класс йистеяьккха а баьнна производстве балхаш деш. ХIаьта цхьабараш баьхкаб производстве итт класс йистеяьккха а балалехьа. Царех дуккха бараш балхаш дика деш а болх бешшехьа а дешаш а ба.

Сона вийцав, масала, Николай Чикирев. ТIом лаьттача хана кIаьнк волаш волавелар из болх бе, школа йита йийзар. Кхывар хиннаваларе ца ва мегар деша юха, цхьабакъда нов. Чикирев деша безам болаш хиннав, диплома духьа а ца дешаш гIулакха духьа. Токаралла болх беш воллашехьа а, массехк шера юкъера школа йистеяьккхай цо, хIаьта цул тIехьагIа технически вуз а яьккхай. Цу шерашка, Серго Орджоникидзе цIерагIча станкозавода цеха начальникага кхоачаш лакхвеннав нов. Чикирев. Вай дуккха а ба Николай Чикирев санна бола нах, хIаьта вай кагирхошка цар оамал хьаийейта а еза. (ТIоараш тох).

Болхлой берашта йолча сайрийнарча школай дукхагIа терко е еза, производстве болх беча берригача кагийча наьхеи маьхкарийи, нагахьа санна цар безам бале, уж санна йолча школашка юкъера образовани яккха цар йишхургйолаш. Нагахьа санна цхьабола новкъостий тахан деша безам боацаш бале а, цар дешарах безам болийта беза аьнна хет сона.

Бакъда дешархой лакхехьарча дешара заведенешка деша баха кийчбара декхараш мара сайрийнарча школашка ца лархIара гIулакх дIадаккха деза. Вузашка эшачарел дуккха а дукхагIа ма бий цу школашка хIанз дешаш а дIахо дешаргдолаш а бола кагирхой. Долче, сайрийнарча школай дешархошта торо яла еза юкъерча школан общи образовани яьккха а ца Iеш говзал, образовани дукхагIа йолаш, йистеяьнна юкъереи, хIаьта иштта специальни образовани йолаш бола болхлой, колхозникаш, вай обществон кхыбола къахьегамхой кийчбарна профессиональни образовани лакхъе а кIоаргъе а.

Хетаргахьа, хIанз вайцига йолаш йола лакхехьара образовани эцара система а тоае, производственна гаргаоза, бокъонца производствоца ювза езаргья. Лакхехьарча дешара заведенешка дукхагIа дIаийбе боагIа вахара опыт, практически балха стаж йолаш бола кагирхой. Юкъера школа эргаяккхаро новкъостал дергда из дош нийса кхоачашде. Дешар дIахо дахьара дукхагIа хьинари безами болга хьахайтараш дIаийбе беза вузашка. Вузе деша водачун алхха деша безам хиларах тоъам баь Iе йиш яц цига, иштта лархIа беза общественни организацеша (профсоюзо, комсомоло) цун балха хьакъехьа баь мах а, шийна хьалхара дIадахийта ахча цу саго зехьа доадергдоацаш, бокъонца пайдане вола производственна хьалхле лелаер а организатор а хила мегача тайпара кхетамга а, безамга а, тешамга а хьежжа харжийтарна. (ДIаьхдаь тIоараш тох).

Лакхехьара, къаьстта а технически, дешар лакхдарна дукхагIа сайрийнарчеи заочнии дешара никъ лаца беза. Бокъонца уила а яь къоастаде деза лакхехьареи юкъереи специальни дешар сайрийна а заочни а дешара дош. Обществе пайдана къа а хьегаш, балхара мукъа болча хана наха, цар безам бале, искусство, живопись, музыка, гуманитарни Iилмаш Iомадергдолча дешара заведенешка деша дукхагIа торонаш хургйолаш дола гIулакх динза даргдац. Паччахьалкхено, къаьстта а комсомоло, профсоюзаша новкъостал де деза цу гIулакха вай обществон къахьегамхошта.

Лакхехьарча дешара заведенешка дIаийбара хIанз йолаш йола система а хила йоаггIача тайпара яц. Цкъаза деша дIаэц дика кийчвеннар а ца эцаш, шоай берашта вузе деша даха новкъостал дулургдолаш, хIама кара дола дай е ноаной бараш. (ТIоараш тох).

Цхьанна тайпара а вай социалистически строян наькъаца тардала йиш йолаш дац из гIулакх, хIана аьлча дукхаза нийслу эггара эца хьакъ дараш ца а ийоеш, деша дIаэцаргвар малагIа ва эцаргвоацар малагIа ва къестабеш вузашка багIачарна дегIала баха ховраш вузашка деша дIаийбеш моттигаш. Из — сий доадеш гIулакх да. Вай, большевикаш, чIоаггIа духьала да из санна долча гIулакха. ХIаьта халкъана хов, нагахьа санна кхоачамбоацараш бIарга а гуш, большевикаша царна теркам тIабахийтача, уж кхоачамбоацараш дIадоахаргхилар. (ЧIоаггIа тIоараш тох).

Юкъерча школан болх эргабоаккхача хана, дикагIа хила мегар ше бакъ а яь хьахьекха йола, фабрично-заводской школаш яхкар санна йола форма юкъейоалайича. Белггала цхьан классага кхаччалца юкъерча школе а дийша, цул тIехьагIа фабрично-заводской училище деша гIоргбар школьникаш, цига ший образовани а дIахо Iомаергьяр, хIаьта къахьегама гIулакхаш а Iомадергдар, общеобразовательни предметаш хайна а ца Iеш, вахар, производство дика ховргдолаш, гон мишта бе йолла еза, йолхьинги гIудалкха пхьарси къоастаде ховргдолаш йола, хIара сага эшаш йола професси Iомаергья. (Зала чу дIа-юха хьов, тIоараш тох).

Из тайпа дешареи хьехареи порядок дикагIа тарлургья советски обществон демократически принципашца. Масала, Ваня-м ца вахача а мегаргва производстве, хIаьта Колянa-м духхьал производстве бодар мара кхы никъ бацар, аьнна хеташ бе йиш яц из болх. Производстве шоллагIча сортах бола нах баха беза, яхаш цхьаболчарна хетар овлангара денз харцахьа да, социалистически обществон гIулакхашта духьала да.

ХIара зIамигсаг, хIара йоI, цар дай мелла доккхийча е лохерча гIулакхаш тIа хиларга ца хьожаш къахьегама массанена цхьатарра йолча бокъонех кийчлургболаш дола гIулакх оттаде деза. ВоIа е йоIа ха деза, да — да волга, хIаьта цар шоаш, шоай къахьегамца даккха деза наха гарга сий, дай сийнах ца а бахаш. (ТIоараш тох). Дагакхаба доагIаш да, да е нана, цар даь цхьа сийдола гIулакхаш бахьан долаш лоархIаш а сийдеш а болга, хIаьта виIа е йиIа сий ца де а тарлу, нагахьа санна уж шоаш харцахьа хуле.

(ДIахододар 2-ча оагIо тIа да).

ХЬИНАРЕ А КХЕТАШ А БОЛА КОММУНИСТИЧЕСКИ ОБЩЕСТВО ХЬАЛЪЕРАШ КХЕБЕ

ВЛКСМ XIII-ча съезде 1958-ча шера 18-ча апреле новкъоста Н. С. ХРУЩЕВС даь къамаьл

(Йистедоалар).

ХІара зІамгасага, хІара йоІа ха деза шоаш школе дешаш боллашехьа а къахьегам Іомабе безилга, сага, общественна пайдана дола рузкъаш хьаде ховш хила везилга. Ший дай моллагІа гІулакх кара долаш бале а, хІаране цхьа никъ хила беза — деша ваха, дийша ваьнначул тІехьагІа балха ваха. Балхаш тІа боллашехьа а дІахо деша безам болча наьха сайрийнарчеи заочнии юкъера специальни дешар хьехача а лакхехьарча дешара заведенешка а деша йиш я, хІаьта цу наха дулуш дола новкъостал де а деза. Шера — шин шера болх а беш дешийта царга, тІаккха дІахо, лакхерча курсашка баьлча льготаш яла еза царна, духхьал дешарна хІара кІиранна 2—3 ди а луш. ТІеххьарча цхьан шера е шин шера балхаш тІара мукъабовлийта безаргба уж нах дешара заведени йистеяккха царга йиш хилийта а дика кийчбенна ший гІулакх дика довзаш, теории практикеи дика ховш бола специалисташ хилийта а. Цу тайпара дешар дийша волча инженеро итт класс йисте йоаккхашехьа а институте деша вахачул кІеззига тІехьагІа эца мег диплом. Цхьабакъда вахар довзарга, гІулакх харга диллача из гаьнна хьалхаваргва юкъера школа йистеяьккха мабаьллинге вузашка деша бахачарел. Балхаш тІа боллашехьа дешаш бола уж специалисташ къахьегам тІа шаьрлу, хІаьта опыт дикагІа йола инженераш, агрономаш е техникаш болаш вахара юкъе а болх. **(ТІоараш тох).**

Нагахьа санна школайи лакхехьарча дешара заведенейи болх цу тайпарча принципах вай лелабойя, вай кагирхой говзалаш чІоагІ а лургья, хІаьта вай сийдолча болхлой классан мугІарашка, колхозни ахархой мугІарашка вахара школа чакх а йоаккхаргья цар, общество яхарна а дегІаахарна а хиланза даргдоаца рузкъаш хьадеш болча юкъарча къахьегаме кхы а дикагІа дакъа а лоацаргда. **(ЧІоаггІа тІоараш тох).**

ХІаьта предприятешкареи, гІишлонашкареи, колхозашкареи, совхозашкареи, учрежденешкареи лакхехьарча дешара заведенешка болхараш хьакъоастаеча дакъалоацаш хила еза комсомольскии профсоюзнии организацеш **(чІоаггІа тІоараш тох)**, деша водача саго баьча балха, дешара, коллектива юкъерча цун гІулакхий нийса махбергболаш. Из а боккха лоархІам болаш да, цудухьа ше болх беча коллективах чІоагІа эхь-бехк хетаргда хІаранена, ший къахьегамца а эзделца а коллектива юкъе сий даккха гІертаргва. Сона хетаргахьа-м из дикагІа хургда новкъостий. **(ЧІоаггІа тІоараш тох).**

Заводий-вузий болх юха болабара уйла йича бакъахьа хургьяр аьнна хет сона. ДІаяхача хана дика гІулакхаш кхоачашдир цу балхо, хІаьта цу наькъаца специалистий говзалаш а дипломаш а ийяь мехкарча халкъа боахаме болх беш инженераш кІезига а бац. Ала дезаш да, царех дуккха а дукхагІа бараш геттара дика инженераш, шоай гІулакх дика довзаш специалисташ хилар.

Юртбоахаман специалисташ йоккхийча совхозашка вІашагІъеххкача институташка кийчбе беза. Цига хила еза дешара корпусаш, лабораторeш, практически балхаш де боахамаш. Е, кхы ца хуле а, юртбоахаман вузашка хила деза доккхий дика, говзалаш Іомаю боахамаш. Студенташ шоаш хьежа беза хьайбашка, машинашта ремонт е еза, уж машинаш лелае ха деза, ялаташ дІаде а, хьалкхеде а, чуэца а шоаш деза. Мадарра аьлча, новкъостий, лакхехьареи юкъереи юртбоахаман дешара заведенеш йоккхийча городашкара юрта районашка яхьа езар. **(ТІоараш тох.)**

Юрта районашка, колхозашка, совхозашка, опытни Іилма-тохкама станцешка балхаш деш ба юкъера школа яьккха а баьнна, колхозийи совхозийи болх бовзаш бола Іалальмате дика кагирхой. ХІаьта хІанз а ба вай студенташ, кхыметтел Тимирязевски академе а тІехьа, къона болча хана кІомали нитташи малагІаш ба ховргдоацаш, нагахьа санна ниттаща боага ца бойя. **(Залачу дІа-юха хьов, тІоараш тох).**

Цхьайолча вай юртбоахаман вузашка Іомалуш боахамаш да, цхьабакъда студенташа Іомаде дезача хьайбашта гІулакх деш болхлой ба цига. Из фу барски порядок я? Из тайпа порядок йолча мотте, ферма тІа вена студент Іатто корта лестабеш шайтІах санна кхер. **(Зала чу белалу, тІоараш тох).** Москверча а кхыча йоккхача городашкарча а цхьайолча юртбоахаман вузашкарча студенташа бехк ма буллалба сона нагахьа санна шоашта новкъа хургдола, хІама аз оале. Цхьабакъда, ала дезаш ва со, царех цхьабараш цу вузашка баьхкабац юрта боахамера болх дего къоабалбаь тІаийца хиларах, уж баьхкаб кхыча вузе шоаш дІа ца эцандаь. ТІаккха цунах хул, хьалха оалаш хиннача тайпара, кхыча юрта шоай йоІ маьре яхийта безам боацача хана йиІий даьша яьхар: «Мерий къоандалга йоде а, тхой юрта я. **(Белалу, тІоараш тох).** Шоашта дешара заведени хоржача хана цхьабараша лелаер из «принцип» я. ХІаьта иззамо вола саг дешара заведени йистеяьккха ваьлча цхьанна газаца араэккхалургвац шуга городера. **(Берригаш белалу).** МоллагІа гІулакх де кийча ва из Москвера, е Воронежера, е Киевера дІа ца ваха. **(Белалу, тІоараш тох).**

ХІаьта нагахьа санна съезде сона хьалхашка къамаьлаш даь Черкасски областера Социалистически Къахьегама Турпалхо Анна Ильченко е Смоленски областера колхоза председатель Анатолий Рассказов санна бола нах юртбоахаман вузашка деша дукхагІа ухе, тІаккха геттара кхыча тайпара хургда гІулакх. ЧІоаггІа тІоараш тох). Цо моча нахага дийша баьнначул тІехьагІа колхозе гІо яхаш дехар де дезац, хІана аьлча цар дего дІабехаш ба из тайпа, царна безаш бола къахьегам. Вай общественна кхы а дукхагІа пайда лургба цар. **(ДІаьхдаь тІоараш тох).**

Университетий, медицинскии, педагогически, кхычеи вузий болх а цу тайпара айххийта бувза беза практиках, вахарах. Бакъда, цу бувзама наькъаш хьалххагІе бокъонца уйла яь хила деза.

Уж я, новкъостий комсомольцаш, со шуца дзгавала безам болаш хинна цхьайола уйлаш.

Халкъа дешара система а юкъерча специальнии лакхехьарчеи дешара заведенешка специалистий кадраш кийчъелга а тоадара дешаш уйла еш я хІанз партен Центральни Комитет. Вахарца хьинарегІа дакъалацарна нах дикагІа кийчбелга Іалашде а специалисташ кийчбара гІулакх лакхагІча боарамга доаккхаш айде а деза.

Даха а болх бе а коммунистически гІулакхаца Іомадала деза

Новкъостий! Коммунистически партес коммунизм хьалъяра Іалальмате йоккха программа хьалхашка оттаяьй. Вай декхарийла да бахача наьха цхьан сага сих продукци яккхарна дунен тІа эггара чІоагІагІа дегІабенача капиталистически мехка — Американ ВІашагІкхийттача Штаташта тІехьакхе. Из Іалальмате боккха болх керттерча даькъе къоначa нахага кхоачаргба. Кагийрхой яхь лаца безам хул, производство дегІайоалаярна лелаю социалистически яхь бокъонца дІайолаер а хинна дІаотта декхарийла я комсомол. Цхьабакъда, камертонах йоагІа оаз эцаш санна, нийса дІадоладе-ма деза цар из гІулакх. **(Белалу).**

Шоана дика ховш ма дий, комсомоле а цхьайолча моттигашка гІар айъеш, къамаьла шаьра болаш, байракхаш а премеш а увттаеш нах болга, хІаьта гІулакх де ха хьаттаэттача, хІама карагІа а ца доалаш бола. ГІулакхаш довза деза гІар чІоагІагІа ярга хьежжа а ца довзаш, беча балхага хьежжа.

Кагийрхошта хьалхишка къаьстта декхар а оттадаь, цунах лаьца дикка политически болх баьча, котало йоал. Партийнии советскии организацеша дика кхетаде деза кагийрхой пачхахьалкхен доккхийча а лоархІамерча а декхарашка кхача гІерташ хилар, цудухьа уж кхоачаш дар комсомолана тІадилла а деза. ЛоархІаме да кагийрхой дог ураоттар, цар хьинар нийсача новкъа дерзадар, аз-м лорадар а аргдар.

Халача гІулакхашта кагийрхой тІахьехаш, зІамгича саго говзал Іомаергйолаш, цун вахара гІулакх вІаштІехьа хургдолаш йоакхо е еза. Сага вахара дешай кхоачам боллаш теркам ца беш, боахаман хьалхле лелаераш а нийслу, из ца дича наьха болх дика вІаштІехьа баккха йиш йоацашехь а. Стройкашка баьхкача кагийча наха доагІаш дІадехараш дІакхачийта деза. Нах баха ховшанза йолча моттиге путевках болх бе водача хІара комсомольца хов, тролейбусаш, консерваторeш, бассейнаш йола, тоаенна городаш йоацача ше водилга. Кердача стройкашка уха къона патриоташ ба шоашта новкъа нийслуча холонех ца кхера нах.

Керда лаьтташи керда стройкаши итташ, эзараш болча кагийча нахаи мехкараштеи денал айдеш йола дика школа хилар. Дальни Востокеи СибирегІени рузкъаш дІахо а карадерзаде декхарийла да вай. ХІанз чІоагІа новкъостал ду комсомолас металлурги дегІайоалаеш — домнаш, мартенаш хьалъеш. Химически промышленноста стройкашка дакъа лоаца аргІа хьаэттай хІанз. Промышленностаи гІишлонаштеи эша дукха пайдане хІамаш лургда халкъа боахамана химес. Цо лургда вайна сага тІадувха мел эшар: кІадаш, бекхаш, цІоках ю хІамаш, кхы хиланза яргйоаца дукха хІамаш а.

Цхьабакъда, массаболча кагийча наьха вІаштІехьа даргдац кертерча стройкашка шоай низ дІабахийта. Массавар а ваха везаргвац гаьнарча моттигашка. Иштта дош оттадар шоах цхьабараштa новкъадала таралургда, цар аргда — ший денал дІахьокха, дикача гІулакхаца белгал вала массанена а бац никъ аьнна. Дикача гІулакхаца белгал бовла безам хилар кагийрхой оамал я. Из дика да. Цхьабакъда, моллагІача городе, моллагІача юрта юкъарча къахьегама декхар, эггара зІамагІа хилда из, эггара чоалхане доацаш хилда из, моллагІа дале а практически кхоачашде аьнна Ленина даь васкет дицдалийта йиш яц.

Кагийрхошта юкъе корорггба: фу романтика я шахтера е доярка, токара е свинарка болх бар? Фу денал гойта йиш я цунца? аргдола нах. Баьш ахар е Братски ГЭС хьалъяр санна гІулакх да из, цига ший денал гойта йиш я, цига ше мадарра вахар да!

Нийса дий уж тайпа хабараш? Сона хетачох, нийса дац. Комсомол декхарийла я халкъа деза моллагІа гІулакх, моллагІа говзал кагийча наха езаргйолаш, цар лоархІаргйолаш уж кхебе а кхетабе а.

Са безам бар техника Іомаяра а из йовзара а лоархІам белгал баккха. ХІанз юрта, вай МТС-аш эрга йоахача а колхозашка машинаш йохкача а хана, юртарча комсомолана дІахо а техника йовзара лоархІам чІоагІа лакхлу. Вай тешаш да, юрташкарча комсомольцаша городашкарча кагийрхошца доттагІал а лоаттадеш, кердача хьалашка тракторехи юртбоахаман кхыйолча машинехи дикагІа овсарле йолаш пайда эцилга Іалашдергхиларах.

Новкъостий! Доккхий декхараш латт комсомолана хьалхашка, цо кхоачаш дергхиларах тешаш, доккхий гІулакхаш тІадехк цунна партес, советски халкъо. Уж декхараш кхоачашдарна гІулакх дикагІа мишта вІаштІехьа доаккхаргда, уйла е еза оаш. Хьалхле лелаяра дикагІа йола формаш а методаш а лохаш, болх вІаштІехьа баккха хар — йоккха говзал я, из Іомае шо декхарийла а да.

Керда хІама дІаэцаш, цунна уйла а безам а тІабахар дегІа оамал йолча кагийча нахаца да комсомолан гІулакх. Цар деррига хІама Іомаде безам ба, Іома а ду. ГІулакх ца довзаш, хІаьта кхы а вогІа, бюрократически из вІашагІа доллаш хиларца зулам дергда кагийрхой кхетабара, хийра боахаргба уж комсомолана. Комсомольски организацешкара вахар ше мадарра кхехкаш хила деза, инициатива тІех ювлаш хила еза. ТІаккха массанена а корадоагІаргда безамера гІулакх, комсомольски организаце сагота я яхаш кагий нах леткъарг а бац. ХІаьта уж тайпа лоткъамаш хІанз кІезга хазац.

Вай массане а ше мадарра бакъдеш да, укх тІеххьарча шерашка комсомолас пайдане дукха гІулакхаш даь хилар, итташ, бІаьш эзараш, миллионаш болча кагийча нахеи мехкарашеи дакъа а лоацаш. Цхьабакъда укх хІаманна уйла тІаяхийта еза: ший влиянеца берригa кагийрхой чулаьца бий комсомолас, ше леладеча доккхача гІулакхашта берригаш а юкъе эза бий цо? Цул совгІа, беррига комсомольцаш дакъа лоацаш бий теш шоай организацен вахара юкъе, дІакхоачий царга комсомоле боагІача хана шоашта дага хиннараш — политически чІоагІбалар, общественни гІулакхаш Іомадар, кердадар довзар ,къахьегам а салоІама а сахьаташ сакъердаме дІакхухьаргдола дика новкъостий бовзар? Нагахьа санна харц ца луй, шо декхарийла да цу хьакъехьа долча гІулакхий кхоачамбоацараш шоай хилар бакъде.

Вай комсомол йоккха я. Барайтта миллион зІамга саги йоІи я цунна юкъе. Из геттара дика да. Цхьабакъда из дац нах бІаьннещцеи эзарнещцеи лархІарца, къаьстта цхьа саг вицвалийта веза яхилга.

ХІара къонача сага теркам тІабахийтарца, из производственни дегІаварах, цун дешарах а цо культурни дегІ дарах а йоакхо ярца хьалбизза хила беза комсомолан беррига болх.

Дуккха эзараш бола нах юкъе болча кампанеш чакхйоахача хана, къаьст-къаьста бола нах цар хьашташцеи хеттарашцеи биц ца болийте, комсомолера кхетам балара гІулакх толамца дІагІоргда. Массане а новкъостал де деза сага, цунна вахара чухь нийслу холонаш а хала ханаш а дІаяха, из дегІавар соцаргдоацаш, обществох из дІа ца къастийта хьежа веза цунга. Нагахьа санна иштта моттиг нийслой — новкъосташа хьаккхашта критике е еза цох. Вахара кердача михаца сага дегІ мукъа даьккхача, геттара дика хул.

Укхаза дукха дийцар комсомольски балха юкъерча самодеятельностах. Из нийса а да. Каст-каста хозаш да клубий, культуран цІеной, стадионий воча балхах, цхьайолча городе е юрта кагийрхошта культурни салаІа, физкультура а спорт а лелае моттиг яц яхаш дола къамаьлаш, бакъдараш дукха да царца.

Вай мехка я бІаьш, эзараш йола клубаш, культуран цІеноuш, изба-читальнеш, библиотекаш, стадионаш, спортивни площадкаш. Цхьабакъда халкъа хьаькъала а салоІама а хьашташ дегІадоагІа, цунца культурни моттигаш кхоачам балла хилац. Цул совгІа царех цхьайола культуран моттигаш во болх беш я, кагийрхоша эшараштa кхоачамаш дац.

Паччахьалкхен учрежденеша, профсоюзаша пайда ийбац ерригача средстваех культурни керда моттиг хьалъярна. Йоккхий а тІа-тІа дегІайоагІаш а йола торонаш я колхозий. ЙІаьхийча колхозе культурни дика моттиг ца хилар, мегаргдолаш дац. Сенна гулду цу морча колхозаша руцкъаш? ДІадехка ахкийта мича гулду цар уж, наьха вахар тоаде, цар материальни а культурни а эшараш тІехь-тІехьагІа дикагІа кхоачашде гулду цар уж. Экономически чІоагІача колхозаша дукхагІа е еза клубаш, школаш, интернаташ. Комсомольцаш декхарийла ба колхозий правленешта хьалхашка уж дешаш дикагІа увттаде, хІаьта партийни организацеша цу тІехьа хьаллаца беза уж.

Вокх оагІонгахьара хьожаргда вай цу гІулакхага. ХІанз тайсса йитача хьала тІа йола дукха культурни учрежденеш шоай низаща, шоай кулгашца тоае торлургдеци кагийрхошка? Кхетама а сердалон а дика чулоацам бола болх вІаштІехьа боккхалургбеци цу учрежденешка? ВІаштІехьа боккхалургба. Цхьабакъда кагийрхошта юкъе ба, деррига кийча сиглара Іочударга хьежаш бола иждевенцаш. Мах телаш вола заведующи веце клуб чІега теха къайла латт, мах телаш тренер веце-физкультура лелае вІаштІехьа дац, аьнна хет.

Цхьабола вай новкъостий мелла бюрократически формашка баьннаб аьлча, уж формаш дІаяха езача кхаьчача уж кхералу.

Масала, физкультуран болх вІаштІехьа баккхара дош профсоюзаша леладе деза яхаш дувц. Из таханарча ден гІулакх дац, из тІехьа тІайоагІача хана хургдола хІама да. Цхьабакъда цхьабола новкъостий профсоюзашка физкультурни яхьаш вІаштІехьа ца йоахаялар кхераш ба, физкультуран гІулакх паччахьалкхен органаша леладе деза, цу гІулакха паччахьалкхен инспектор эш яхаш. Инспектор хуле кхувсалургда, ударгда, нек дергда, нагахьа санна из ца хуле, деррига а дохаргда. Цхьабакъда из кхетам болаш дац. Коммунизме а гІоргда вай физкультуран гІулакха паччахьалкхен инспектор а волаш? **(зале нах хьов).**

Сона хезад цхьаццайолча моттигашка кагийрхой вечераш милице телефон а техе дІайолаю аьнна:

— Милиционер вайтал тхона, кагийрхой вечер е доахк тхо. **(Белалу).**

— Сенна веза милиционер?

— Сенна веза яхилга фуд? Хулиганаш совцабе.

Фу лерхІаш да вай? Хулиган а из соцаве милиционер ийца коммунизме гІоргда вай? **(Белалу).** А, хулиган вай коммунизме вугаргвац, уккхаза социализме къаста деза цох. Мишта дІадоккхаргда хулиганал? Цу гІулакха боккха лоархІам болаш да обществон низаш!

Общественность, эггара хьалха комсомол декхарийла я дердейнараш, хулиганаш, менна бехараш, цар цхьа зулам далехьа, уж соцабе а кхетабе а, общественни порядках динзадарг мел доацар де. Низ, новкъостий, шуга боккха ба, нагахьа санна барт а болаш оаш из гІулакх хьаэце, шо цунах лоархІа а дергда.

Кагийрхошта юкъе долча ла йиш йоацача гІулакхаца — маларца хьадда къовсам ца лоаттабича баргбац. Цу дешай хьакъехьа дийцар нов. Шелепина доклада тІа, аз а цар хьакъехьа массехк дош аьлча бакъахьа долаш лерхІ.

Вай дувцац из маларо вай обществана цхьа боккха кхерам тІатоссаргба аьнна. Цхьабакъда йоалаш латта цІи сийг гуча боаллашехь йоайой аттагІа хургда, из гІор яьнначул тІехьагІа йоаечул. Малара духьала лоаттабеча къовсаме воай низаш вІашагІтоха деза вай, из зулам чІоагІ ца далийта.

Кагийча наха юкъе беци вытрезвителе шоаш чубехка хиларах, цхьан театре хилча санна, доаккхал деш бола «турпалаш». **(Зала чу нах хьов).** Ше маярра, Чехова «Дега гІоз» яхача дувцара тІара коллежски регистратор Митя Кулдаров яха персонаж санна да-кха. ДагадоагІий шоана, мел гІадваха дувцар цу «турпало» ший цІагІара барашка, ерригача Россена ше вовз хІанз яхаш, хІана аьлча шийх газета тІа яздаьндаь. ХІаьта газета тІа яздаьдар веха говра кІала вахавар из аьнна **(Зале нах хьов).**

Вай кагийрхой де дезар къаьгга довзаш ба. Бе болх боацаш, эксплуатаци бахьан долаш Іазап озаш бац уж, менна вахарца ший хьоа хьаьрбаккха гІулакх дац зІамигача сага. Цудухьа партес тІахьех комсомол, кагийрхой шоашта юкъе нийслуш долча менна вахара гІулакхаца хьадда къовсам лоаттабе. Комсомольцаш дика хьокхам тела декхарийла ба кагийрхошта къахьегача а кхыча гІулакхашца а.

Боккха болх бе йиш я комсомолан къаракъ даккхар санна долча, малар доаржадеча зулманца лоаттабеча къовсаме. Шоай «ейгача кавалерен» гебагІий ира йовхьигаш тІаерзае оаш къаракъ доахараштa духьал.

Общественносто, цунца цхьана комсомольски чо а, доккхагІа дакъа лаца деза кхоачамбоацараши харцахьа дараши дІадоахаш, керда, дика дар вахара чудахьаш лоаттабеча къовсаме. Паччахьалкхен органашка гІолла деррига чакхдала деза яха гІулакх оттадар нийса дац. Фу самодеятельность хургья укхаза, нагахьа санна массанахьа мах а телаш увттабаь инструктораш, пропагандисташ, физкультуран инспектораш, пропагандисташ, кхы цу тайпара болхлои санна бола наставникаши няньками хуле!

Вай ях коммунизм эттача паччахьалкхе дІаяргья. МалагІа органаш юсаргья хІаьта? Общественни органаш юсаргья! Комсомол, профсоюзаш, е моллагІа кхы тайпа цІи йоаккхе а, уж общественни организацеш хургья, царга гІолла ший гІулакхаш вІаштІехьа доахаргда обществос. ХІанзехьа а цу гІулакхашта тІадолха наькъаш цІенде деза, уж гІулакхаш леладе ховргдолаш нах Іомабе беза.

Кагийрхой коммунистически обществе баха Іомабе а цу обществон гІулакхаш леладе а ховргдолаш кхетабеш йола организаци хинна дІаотта декхарийла я комсомол. Фу де деза из дарна? ШерагІа йоаржае еза самодеятельность. Низ боккха ба шун. Шун доккхагІа новкъостал де йиш я профсоюзий, моттигерча Советий балха.

Масала доаладара тарра аргда аз, городаш, болхлой поселкаш, юрташ тоаяра гІулакх дІахьалха даргдар комсомолас Советашца цхьана из гІулакх ше мадарра хьалъэцаре. Вай бераш ловзача улицашка а коашка а цІенои порядоки хилийтар, улицаш а наькъаш а гаьнаш йогІаш тоадар, керда паркащ яхкар, браконьерехи боахаман воча болхлоехи хьунаш а хиш а лорадар — мачІоагІа сакъердаме а халкъа эшаш а гІулакхаш да! Царца а итташ кхыдолча пайданерча гІулакхашца а комсомольцаша чехкагІа Іомадергдар коммунизманга йодача общественна доал дара гІулакхаш.

Вай партес шийна хьалхашка оттадаьд сийлахь-доккха гІулакх — коммунистически общество хьалъяр, беррига нах ираз долаш бахаргбола, берригача наьха, иштта хІара сага ше къаьстта а, говзалаши таланташи гучаяха йоккхий торонаш хургйола общество хьалъяр.

Новкъостий! Дунен халкъашта юкъе а доккхий гІулакхаш карагІдаьннад Советски Союза. ЦІаккха ца хиннача тайпара лакхденнад вай мехка сий. ХІанз тІехь-тІехьа дуккхагІа тешаш ба нах, Советски Союз ший арахьарча политике тайп-тайпара социальни система йола паччахьалкхенаш машаре яхарах йолча ленински принципашца хьалхле лелаеш хиларах, вай дерригача халкъашца машаре а доттагІал долаш а даха безам болаш хиларах, царца торговли дегІайоалае, Іилманна карагІдаьннараш вІаши довзийта, культурана а спорта а карагІдаьннараш вІаши довзийтара дешай шерра бувзамаш леладе безам болаш хиларах. Массадолча мехкашка нах тІехь-тІехьа дукхагІа тешаш ба, Советски Союз ший социалистически система кхыча мехкашта дІахьорчае гІерташ ца хиларах, хІана аьлча паччахьалкхен лоаттама гІулкх — хІара мехкарча халкъа ший чухьара гІулакх доландаь.

Цхьан хана вай мохк капиталистически дунен тІа, лоаман берд санна, цхьаь бар. ХІаьта хІанз вайца цхьана коммунизман новкъа йоагІа сийлахьа-йоккха Китайски Халкъа Республика а кхыдола вошал дола социалистически мехкаш а. Миллиард гаргга нах цхьан новкъа баьнна, вІаши новкъостал деш ба. Вай вІаши йола цхьоагІо, доттагІал, новкъостал —коммунизман гІулакх котдаргхилара тешам ба. ДегІа а йоагІа, чІоагІа а лу социализман мехкий дунен система **(ДІаьхдеш тІоараш тох).**

Цхьабакъда, новкъостий, вай декхарийла да этта хьал дика довза а фийла хила а. Гуш хила деза, хІанз а капиталистически мехкашка аьннар отташ йола монополистий группаш хилар, шоай империалистически уйлай ларагІа йолхаш, социализман мехкаш долаш а дегІадоагІаш а хилар царна ла ца могаш хала долга.

Советски Союзо укх тІеххьарча хана дунен халкъашта юкъера кхохкам мелбарна тІаерзаяь дукха предложенеш юкъейоалаяьй, цу хьакъехьа цхьадола Іалальмате доккхий гІулакхаш а даьд. Герз кІезигдара, атомнии водороднии герз дІадаккхара, кхыча мехкашка яьхка тІема базаш дІаяхара дешаех йола Советски Союза предложенеш, машара хьакъехьа вай кхыйола предложенеш массадолча мехкашкарча халкъаша Іалальмате чІоагІа хьаллоацаш я.

Дерригача дунено къоабал бир ядерни герза тохкамаш делга дІадаккхарах Советски Союзо баь соцам. Цхьабакъда, монополистически, милитаристически гІозараша шоай хур ду «шийла тІом» дІахо бахьа, паччахьалкхенашта юкъе барт ца хилийта, герз хьаделга сихдаь дІахьош да. ХІаьта ховш ма дий, герз хьадар сихделга — тІема кийчвалар долга.

ДІахо йодача хана а машар беза арахьара политика дІахо а хьош, вай декхарийла да воай Даьхен оборонан гІулакха хадданза йоакхо е. Социалистически паччахьалкхеи социализми хьалъяь Советски халкъ, ший къахьегамах хьахинначо чІоагІа гІаддига да, тешаме гІа лувзаш дода из коммунизманга.

Вай цІаккха а дицдалийта йиш яц, вай мел даьккхар хІалак де безам болаш моастагІий болаш вай хилар. Воашта карагІдаьннараш лораде ха деза. ХІаьта из яхилга да вай мехка ТІема Низий йоакхо е еза, дикагІа болча кагийрхоех уж кхы тІа а хьалдиза деза, ленински уйланца дисциплина кхетаергйолаш вай берригача кагийрхошта хьеха деза яхилга. **(ДІаьхденна тІоараш тох).**

Вай эскара юкъе дийша нах гІоргболаш йоакхо е декхарийла я комсомол, хІана аьлча, вай ханара герзаш дешар ховлга дІадехаш да. Советски мехко ший эскар кийчдаь дола герз довза вай ханарча Іилманои техникои дІадехараш ховш бола, кийчбаь, дийша тІемахой эш.

Нагахьа санна моастагІ вай мехка тІагІорте, Советски Даьхен кортамукъала, цун лоІама из тІатаІе, цунна меттахьа тоха кийча хила декхарийла да вай тІема Низаш.

Вай тешаш да, нагахьа санна империалисташа вайца тІом болабой, из тІеххьара тІом хургхиларах, хІана аьлча тІемаш деш эггара унахцІена бола миллионаш нах дІабоаха капиталистически строй кхы ловргъяц халкъаша.

Новкъостий! Комсомолан доккха, дика декхар да — пролетарски интернационализман уйланца, социалистически мехкий кагийрхошцара, вай планета тІа машар а демократи а оттае къовсам мел лоаттабеча дерригадунен тІарча кагийрхошца вошал дола бувзамаш чІоагІдарцеи шердарцеи советски кагийрхой кхетабе.

КІезга хала духьаленаш эшаяьяц вай коммунизманга дІакхача беча новкъа. Цхьабакъда парти цІаккха а тІехьашка йоалаш хиннаяц ше хержача наькъа. Коммунистически парти эггара революционни йола парти я, болхлой классан парти я. Из массаз а чІоагІало лувцаш хиннай, хІанз а чІоагІало лувцаш а я халкъа шийх болча тешамцеи цо ше хьаллоацаш хиларцеи.

Парти массаз а йоакхо еш а хиннай, йоаккхо еш а я ший сийлахь-доккха гІулакх дІахо дахьа ховш а вай сийдола байракх коталонга кхаччалца дІаиохьалург йолаш а дола къона низаш кхетаде, кхеде. **(ДІаьхденна тІоараш тох).**

Коммунистически партес массаз а хьалхле лелаяьй хьалха латтача, дикача хьехамца — марксизманца-ленинизманца, из хьехам творчески дегІа а боалабу цо, цу гІулакхо торо лу партена эггара халагІа хьал эттача, событеш эггара чоалхане кегаелча, нийса соцамаш де, нийса никъ лаха.

Вай кагийча наха марксизм-ленинизм Іомаду. Цхьабакъда марксизман бакъдарш духхьал дагахьа мара ца Іомадой — из Іилма пайда боацаш, даьсса Іомаделга да. ХІаьта шоана ма хой шестерня яьсса кхесте, тІаккха машина ший метте Іадда, латтаргйолга. Вай декхарийла да кагийрхошта ленинизм вахарца дувзаш довзийта, из Іомадар практикаца дувза ховргдолаш уж Іомабе.

Комсомолас Ленина цІи лелаю — къона ленинцаш декхарийла ба ленински идеяш, Коммунистически партен политика бахьан дикагІа а тІагІертта а къовсам лоаттабеш хила.

Ленина цІи лелаяр комсомольски организацена духхьал дезаш хина ца Іеш, бехктокхаме а да. Нагахьа санна лоацца цу бехктокхамах аьлча укх тайпара да из: Ленина хьехам Іомабе а беза, цо юхейита теоретически Іалальмате йоккха тІехьале вахара юкъе йоалае а еза, теша а тешаш бола ленински идеяй пропагандисташ хила беза, Ленина хьехамца шоай вахар вІаштІехьадаккха деза, советски хІара зІамига саг Ленина оамала гІулакхаш доахкаш хургволаш кхетам бала беза.

ХІанз, вай халкъо Іалальмате йоккха коммунизман здани хьалъеча хана, из гІишло йисте яккха кхоана тІехьа тІа йоагІарг йолча тІехьен уйла ца еш Іе йиш яц вай. Цудухьа Коммунистически партес а цун Центральни Комитето а кІаьд ца луш йоакхо ю хІамах лоархІабеш, низ болаш, ираз долаш, идеяшца чІоагІъенна, вай Сийлахьа-доккхача гІулакха коталонах кІоаргга тешаш йола къона тІехье кхетаярах. Цудухьа партес йоакхо а ю, теркам а бу партен денал долча новкъоста, цун тешам болча тІехьен — ленински комсомолан **(ЧІоагІа тІоараш тох).**

Тешаш хургда вай, тІехьа тІайоагІача хана а дукхача миллионех латтача комсомолас парти, вай халкъ шийх бІубенн хилар бакъдерг хиларах, сийлахьа-воккхача Ленина васкеташ цо сийленца а мадоагІара а кхоачашдерг хиларах. **(ЧІоагІа, дІаьхденна тІоараш тох).**

Даькъала хийла ленински комсомол! **(ЧІоагІа, дІаьхденна тІоараш тох).**

Бахалба вай советски кагийрхой! **(ЧІоагІа, дІаьхденна тІоараш тох).**

Даькъала хийла вай халкъ тешшаме коммунизман коталонга дІахьалха дугаш йола Коммунистически парти! **(ЧІоагІа, дІаьхденна тІоараш тох. Берригаш хьалгІовт. «Сийле хийла Коммунистически партен!», «Сийле, сийле хийла партен!», «Даькъала хийла Коммунистически парти!» «Ура», яхаш кхайк).**

Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитетага

Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза XIII-ча съездо вай мехкарча комсомольций, комсомолкий, берригача кагийча наьха а мехкарий а цІерах дукха езача Коммунистически партега, ССКП Центральни Комитетага комсомольски дІайха моаршал дойт.

Советски халкъа сийлахьа-йоккха баьчча а хьехархо а йолча партена тІаерзаь я къонача тІехьен уйлаш а цунна дагадоахкараш а. Социалистически Даьхенна тешаме дола къонгиши мехкарийи долаш, коммунизм бахьан лоаттабеча къовсаме низ а денал а долаш хьалкхедаьд тхо партес. Творчески низаш, говзалаш, таланташ дегІайоалаярна мел эша торонаш хьайийллар цо советски кагирхошта. Эггара хьалхара, дикагІа йола общественни строй латтача мехка баха доккха ираз долаш хиннаб вай кагирхой.

Коммунизм хьалъяра йоккхача программаца советски халкъ кийчдаь дола ССКП XX-ча съезда исторически соцамаш Іалаьмате доккхача лоархІаме да комсомолана. Партен XX-ча съездо дикагІа тоабир ВЛКСМ-а болх, паччахьалкхен лоархІамера декхараш кхоачашдеча дикагІа дакъа лоацаргдолча шерагІча новкъа яьккхар цо комсомол. ЧІоагІа парти шоех тешаш хиларо дог ураувттаду кагирхой, денал дола къахьегама керда толамаш доахийт царга.

Болхлошцеи ахархошцеи цхьана къахьегаш, коммунизм бахьан къовсам лоаттабеш, кхетам болаш хьалкхув кагий нахи мехкарийи, къонахчул а денал а чІоагІлу социализман къонача тІехьен. Парти кхайкарах къонача патриоташа Іалаьмате дукха баьх дола лаьтташ оах, заводаш, шахташ, рудникаш, домнаш, электростанцеш хьалъю, машин-наькъаш дехк, шортта ялаташ, дулх, шура, даьтта, кхыйола юртбоахаман продукташ хилийтарна тІехьа къовсам лоаттабу. Халкъа юкъарча къахьегаме къаьгга гуш да Коммунистически партес кхетаваьча советски къонача сага хоза гІулакх.

Съезда делегаташа, комсомольцаша, комсомолкаша, советски берригача кагирхоша Іалаьмате чІоагІа дог гІоздаларца тІаийцар ВЛКСМ XIII-ча съездага ССКП Цетральни Комитета дайта моаршал. ССКП ЦК-а дайта моаршали ССКП ЦК-а Хьалхарча секретаро, ССР Союза Министрий Совета Председатело нов. Н. С. Хрущевс съезде даь къамаьли кагирхой коммунистически уйланца кхетабара тІехьа, партес белгалдаьха гІулакхаш толам боллаш кхоачашдарна кагирхой деррига низаш дІахо а оарцагІа даха комсомолас беча балха тІа дог ураувттадеш а денал айдеш а йола программа я.

Партен хьехамашца хьалхле а лелаеш, укх гаргарча шерашка комсомолас бергболча балха хьдда йола программа оттайир XIII-ча съездо, цо тешам лу ССКП Центральни Комитета, Ленински комсомолас тІехьа тІайоагІача хана а партен хьалхленца коммунизм бахьан къовсам лоаттабу кхетам а денал а дола кагирхой кхебергхиларах, масса долча хІамал котъювлаш йола марксизман-ленинизман идеяш кагирхошта юкъе кхухьаргхиларах, советски патриотизм а халкъий дохаргдоаца доттагІал а долаш, моастагІий тІагІортарах шоай социалистически Даьхе лорае даиман кийча хургболаш кагий нах а мехкарий а кхетабергхиларах. Кагий нах а мехкарий а хІама довзаш, культурни нах хургболаш, вай ханарча Іилманеи техникаи карагІадаьннараш довзаргдолаш, хьаькъал а ираз а долаш, унахцІена, къахьегам безаш хьалкхебарна шийна мел могар дергда комсомолас.

ВЛКСМ XIII-ча съездо тІахьийхар комсомольцаш, берригa кагирхой социалистически яхь кхы а шерагІа йоаржае, промышленносте технически прогресс дІакхахьара духьа, къахьегама овсарле лакхъяра духьа, экономи бахьан лоаттабеча къовсаме чІоагІа, денал доллаш дакъа лаца. Металлурген, химически а газовой а промышленноста предприятеш хьалъеча новкъостал де шийна тІаийцар комсомолас. Къонача патриотий кердача отрядаша дизза дакъа лоацаргда мехка малхбоалени къилбаседани районашка низ болаш йола индустриально-технически а энергетически а база хьалъеча.

Юртарча кагирхоша хьдда къовсам лоаттабергба лаьтта беча балха культура лакхъе, юртбоахаман техника Іомае а цунах бизза пайда эца а, юртарча берригача къахьегамхошца цхьана укх гаргарча шерашка бахача наьха цхьан сага сих дулх, даьтта, шура яккхарна США-на тІехьакхе. Из хургда коммунизм хьалъе партес оттаяь йоккха программа кхоачашъеча кагирхоша лоаца мадоаггІара дола дакъа.

ВЛКСМ XIII-ча съездо кагирхой культура дІахо а лакхъяра поход кхайкаьй. Городашка, болхлой поселкашка, колхозни юрташка сийрда йоахаргья клубаш, культуран дворецаш, шерра хьаеллалургья кердача школай, библиотекай наІараш. Кагийча нахеи мехкарашеи шоай кулгашца хьаергья стадионаш, паркаши скверaши йохкаргья, гаьнаш а ювгІаш наькъаш тоадергда. Тхоашта мел могар дергда оаха, вай Даьхе кхы а хозагІа хилийта.

Советски кагирхоша чІоагІа баркал оал партена а правительствона а цар машар чІоагІбе а социальни системаш тайп-тайпара йола паччахьалкхенаш машаре яха а кІаьд ца луши хадданзеи къовсам лоаттабеш хиларах. Пролетарски интернационализман байракх лакхагІа айъеш, вай мехкарча кагийча нахеи мехкарашеи тІехьа тІайоагІача хана а кІаьд ца луш чІоагІдергда Китаерча, дерригача социалистически мехкашкарча сийдолча кагирхошцара доттагІал, дерригача дунен тІарча машар безача кагирхошца барт тоабе гІертаргба.

Ший XIII-ча съезде комсомол енай, цІаккха ца хиннача тайпара Коммунистически партена гонахьа кхотаенна, дувцилга йоацаш цун ленински Центральни Комитета мутІахьа йолаш. Партеца я тха уйлаш, дагадоахкараш, тхона дезараш. Партен гІулакхал лакхагІа а дезагІа а тха цхьаккха хІама дац, деррига тхоай низаш, тхоашта ховр цунна дІалургда оаха, деррига тхоай вахар цунна хетадергда оаха.

ВЛКСМ-а XIII-ча съездо миллионаш болча кагийча наьхеи мехкарийи цІерах тешам лу ССКП Центральни Комитета, дІахо йодача хана а коммунизм бахьан лоаттабеча къовсаме Коммунистически партен тешамера а денал дола а йизза новкъост комсомол хургхиларах.

ДІайха а дега чура а комсомольски баркал хилда советски халкъо сийлахь-йоккхий коталонаш йоахилга вІашттІехьа доаккхача а цу тІехьа цун дог ураувттадеча а вай дукха езача Советски Союза Коммунистически партена!

Сийле хийла Советски Союза коммунистий хьаькъал долча а низ болча а партена!

ВЛКСМ-а XIII съезд.

Советски Союза берригача комсомольцашка а комсомолкашка а, кагийча нахага а мехкарашка а ВЛКСМ-а XIII-ча съезда кхайкарал

Дукха деза новкъостий!

1958 шера 29 октябре шовзткъа шу дуз Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза.

Коммунистически партес хьалхле а лелаеш комсомолас боккха а сийдола а никъ баьб, цун мугІарашка къонахчул а долаш хьалкхийнаб миллионаш дикагІа бола коммунизм хьалъераш. Даьхен ираз-хьал тоадарна ше лоаттабу турпала къовсами къахьегами бахьан долаш советски халкъага лархІа а лархІийтар, еза а ялийтар цо.

Сийлахь-воккхача баьччаси хьехархочои Владимир Ильич Ленина васкет деннад, хІара балха тІехь ший новкъостал деш, ший инициатива гучайоаккхаш, ший керда дика гІулакх дІадоладеш хила еза коммунистически кагирхой Союз, аьнна. Из ленински васкет хинна а хиннад, массаз хург а да вай вахара чухь, коммунизм бахьан лоаттабеча къовсаме вайна никъ хьахьокхаш бола седкъа.

Коммунистически партес тІахьех комсомольцаш, комсомолкаш, берригa кагий нахи мехкарийи мехка паччахьалкхен, боахаман, культурни гІишлонаш хьалъеча, общественни а политически а дерригача вахара чухь дикагІа дакъа лаца.

Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитета ВЛКСМ-а XIII-ча съездага дайтача моаршало дог гІоза а доакх хьинар ай а ду къонача патриотий, къахьегама денал дола керда гІулакхаш де дог ураувттаду цар.

Дукха деза доттагІий!

Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Коммунистически Союза XIII-ча съездо, ССКП XX-ча съезда соцамашцеи ССКП ЦК-ас съездага дайтача моаршала тІа комсомолана хьалхишка оттадаьча декхарашцеи хьалхле а лелаеш, укх гаргарча шерашка комсомолас бергболча балха бокъонца а хьдда а йола программа оттайир.

Еза-йоккхача индустрен кертера предприятеш комсомола ударни гІишлонаш я аьнна дІакхайкайир съездо. Лоацдача хана керда домнаш, мартенаш, коксови батареш, прокатни станаш, металлургически йоккхий заводаш хьалъеча новкъостал де тІахьийха ба кагирхой. Искусственни волокно, каучук, пластмасса ю предприятеш, мехкдаьттан а газовой а промышленноста предприятеш еча шефство лелае шийна тІаийцар комсомолас. Кагирхоша дикагІа дакъа лаца деза наха чубаха цІенош, школаш, культурни-кхетама учрежденеш, спортивни сооруженеш хьалъеча, городаш а юрташ а тоаеча.

Кагий нахи мехкарийи! Строителий сийдолча эскара мугІарашка овтта! Комсомолан юбилей тІакхоачаш ударни гІишлоний площадкашка болх кхехкаш хилийта мел эшар дергда вай. Ханал хьалхагІа кхоачашъергья вай гІишлонаш хьалъе оттаяь планаш! Къонача кулгаша хьалъяь предприятеш къонача тІехьен къахьегама сийлен памятник хилда.

Къона болхлой, инженераш, техникаш! Доккхий гІулакхаш де тІахьех шо Даьхено! Къахьегама овсарле лакхъе лелаю социалистически яхь чІоагІагІа йоаржае. ТІагІертта къовсам лоаттабе керда техника а технологи а юкъейоалаяраи Іомаяраи тІехьа. ДикагІа пайда эца производствон торонех, машинаш, механизмаш болх ца беш ма латтийта, продукцен дикал тоае, хІаманга дІадохийтача металлан, электроэнерген, бедала, доагама кхом бе!

Комсомолан 40 шу дизар белгалдоаккхаргда вай планал совгІа металлан эзараш тоннаш лоалаярца, кІоран а мехкдаьттан а эзараш тоннаш яхарца, керда станокаш а машинаш а арахецарца. Даьхенна кхы тІа а лургья вай дуккха эша кІадан миллионаш метраш, миллионаш кога гІирс, дукхагІа хоза барзкъаш, кхыдола предметаш а!

Укх шерарча бІаьстано колхозни юртарча вахара чухь доккхий хувцамаш денад. СССР-а Лакхехьарча Совета сессес, халкъа уйлаш а цунна дезараш а кхоачащдеш, дІахо а колхозни строй дегІайоалаярахи машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи дола закон тІаийцар. ХІанз, колхозаша трактораш, комбайнаш, кхыйола машинаш ийъеча хана, кхы а чІоагІагІа лакхлургба колхозни производство кхы а лакхъе, юртбоахаман техника Іомае а цунах дикагІа пайда эца а лоаттабеча къовсамера комсомольций лоархІам.

Юрта боахаман къона къахьегамхой! Лоацдача хана ялаташ дІаде, кхай тІарча балхий дикал геттара тІех яккха лоаттаеча социалистически яхьа байракх лакхагІа айъе! Даьхенна дукхагІа ялаташ, боамбий, лен, хьажкІаш, коартолаш, шекар доаккха свеклаш, овощаш, сомаш хилийта шедар дергда вай. Бахача наьха цхьан сага сих дулх, шура, даьтта даккхарна укх гарггарча шерашка Американ ВІашагІкхийттача Штаташта тІехьакхе аьнна оттадаь вай халкъа хьалхишка латта декхар кхоачаш де лелача яхье комсомольцашкареи кагийрхошкареи доаггІаш дола дакъа лоацаргда вай. Съездо тІахьех эзараш бола кагий нах а мехкарий а болх бе фермашка гІо, юкъарча хьайбаех боала пайда тІагІертта лакхбе, продукцега дІабода мах лохбарна тІехьа лоаттабеча къовсаме хьокхамаш гойта.

Кагий нахи мехкарийи!

Хадданза а чІоаггІа а деша аьнна къонача тІехьенга васкет даьд В. И. Ленина. Массанеша а воай дешар лакхданза дargдац вай, Іилмана а техникана а карагІдаьннараш, дикагІа йола опыт Іомае еза, дешаш дайзар практикана юкъе доаладе ха деза. ТІатІертта Іомаергья вай Іилман ганзаш, коммунизм хьалъергхиларах бизза тешаш, шоай Силахьйоккха Даьхе езаш, цун сийле лорае ховш йола тІехье хьалкхеергья вай!

Ший деррига сийрда вахар бахьан вай кагирхой декхарийла ба шоай хьаькъал дола хьехархо а никъ хьехар а йолча Советски Союза Коммунистически партена. Тешамца а бакъдолчунца а воай халкъа гІулакх дарал, Коммунистически партен заданеш ка йоалаш кхоачаш ярал тІех ираз дац вай.

Кхы а чІоагІагІа кхотадергда да вай воай мугІараш дукха езача Коммунистически партен байракха кІалха!

ТІехьа тІайоагІача хана а кийча хургда вай воаш партес тІа мел хьийхача, воай къона а низ бола а кулгаш, вайна ховр а вай низ а эшача гІоргда вай!

Сийле хийла советски халкъа ерригa коталонаш вІаштІехьа йоахаш а цун дог ураувттадеш а йолча Советски Союза Коммунистически партена!

Сийле хийла вай Сийлахь-йоккхача социалистически Даьхенна!

МадоаггІара накъагІоргда вай ВЛКСМ-а 40 шера!

Нохч-ГІалгІай АССР цхьайолча юртий советийи нах бахача моттигийи цІераш хувцарах

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указ

Укх лохехьара юртий советийи нах бахача пунктийи цІераш хувцарах бола Нохч-ГІалгІай АССР Организационни комитета соцам чІоагІболба.

Ачхой-Мартановски район

Буковский юртсовет — Бумата юртсовет, хІаьта Буковка—Бумат, Лермонтовски юртсовет — Лермонтова юрта совет, хІаьта Лермонтов яха юрт — Лермонтова-юрт, Тутовски сельсовет — Коатарой-юрта, хІаьта Тутово яхача юртах—Коатарой юрт. Подгорненский юртсовет—Шаьлаже, Подгорни яха юрт — Шалаже, Пригородненски юртсовет — Заки-юрт, хІаьта Пригородни яха юрт—Заки-юрт, Зелено-Рощенский сельсовет — ШаІми юртсовет, хІаьта Зеленая Роща яха юрт — ШаІми-юрт, Кизилово яхача юртах — Ачхой отараш;

Ведана районе

Акнадински юртсоветах-Дашни-Ведана, хІаьта Акнады яхача юртах Дашни-Ведане, Алакски юртсовет — Мехка тІара юртсовет, хІаьта Алак яха юрт—Мехка тІе, Кидерински юртсовет—Арсенойский, хІаьта Кидеро яха юрт—Арсеной, Киров аульский юртсовет — Киров юртсовет, хІаьта Киров яха аул — Киров юрт, Конхидатлинский юртсовет — Хатунинский, хІаьта Конхидатли яха юрт — Хатуни, Махач аульский юртсовет — ЩІа Ведан юртсовет, хІаьта Махач-аулах цІа Ведане, Мококский юртсоветах — Тазень-Калински, хІаьта Макок яхача юртах — тозень-Кале, Тандоевский юртсовет — Элистажинский, хІаьта Тандо яха юрт — Элистанджи, Ташинский юртсовет — Гунийский, хІаьта Таши яха юрт — Гуни, Хваршинский юртсовет — Сельментаузенский, хІаьта Хваршини яха юрт — Сельментаузен, Хваршинский юртсовет — Харачойский, хІаьта Хварши яха юрт— Харачой, Хушетский юртсовет — Агишбатойский, хІаьта Хушет яха юрт—Атишбатой, Цияб-Росинский юртсовет — Даргинский, хІаьта Циябросо яха юрт — Дарго, Шаитлинский юртсовет — Белгитойски, хІаьта Шаитли яха юрт — Белгатой, Шапихский юртсовет — Агиштынский — хІаьта Шапих яха юрт — Агишты;

Грозненский район

Крутояровский юртсовет —Кеньюртовский, хІаьта Крутояровка яха юрт Кень-юрт, Междуторский юртсовет — Алхан-Калинский, хІаьта Междуторье — Алхан-Кала, Набережный юртсовет — Куларинский, хІаьта Набережное яха юрт — Кулары, Толстовский юртсовет — Толстов-юртовский, хІаьта Толстово яха юрт — Толстов-юрт;

Гудермесский район

Горячеключевский юртсовет — Истису юртсовет, хІаьта Горячий Ключ — Истису яха юрт, Суворово яха юрт — Суворов-юрт;

Курчалоевский район

Герганский юртсовет — Кошкельдинский, хІаьта Герга яха юрт — Кошкельды, Красноармейский юртсовет — Центароевский, хІаьта Красноармейское яха юрт — Центарой, Первомайский юртсовет — Бачи-юртовский, хІаьта Первомайское яха юрт — Бачи-юрт, Сулебкентский юртсовет — Майртупский, хІаьта Сулебкент яха юрт — Майртуп, Тантынский юртсовет — Ишхой-юртовский, хІаьта Танты яха юрт — Ишхой-юрт, Шурагатский юртсовет — Алероевский, хІаьта Шурагат яха юрт Алерой;

Надтеречни район

Кругловский юртсовет — Мекен-юртовский, хІаьта Кругловка яха юрт — Мекен-юрт, Озерное яха юрт — Бено-юрт;

Назрановский район

Ахсарский юртсовет — Плиевский, хІаьта Ахсарово — Плиево, Даллагкауский юртсовет — Далаковский, хІаьта Даллаткау —Долаково, Мамисонский юртсовет — Сурхохинский, хІаьта Мамисон яха юрт — Сурхохи, Наронский юртсовет — Алиюртовский, хІаьта Нарон яха юрт — Алиюрт, Вартовский юртсовет — Кантышевский, хІаьта Нартово яха юрт — Кантышево, Ново-Ардонский юртсовет — Экажевский, хІаьта Ново-Ардон яха юрт — Экажево, Ново-дигорский юртовсовет—Насыркортовский, Новая Дигора яха юрт — Насыр-Корт, Райдзастский юртсовет — Яндырский, Райдзакст яха юрт — Яндырка, Рухский юртсовет — Гамурзиевский, Рухс яха юртсовет—Гамурзиево, хІаьта Баркаджин яха юрт — Альтиево, Ходжинский юртсовет — Барсуковский, хІаьта Хорджин яха юрт — Барсуки;

Ножай-Юртовски район

Ахатлинский юртсовет — Балансуйский, хІаьта Ахатли яха юрт-Балансу, Дагбашский юртсовет — Зандакский, Дагбаш яха юрт — Зандак, Дахадаевский юртсовет — Датыхский, хІаьта Дахада яха юрт, — Даттых, Новые-Мехельды яха юрт — Булгуб-Герзи, Ичичалинский юртсовет—Беной-Веденский, хІаьта Ичичали яха юрт — Беной-Ведено, Нижне-Сиухский юртсовет — Гендергенский, Верхний Сиух яха юрт — Гендерген, хІаьта Нижний Сиух яха юрт — Зандак-Ара, Ново-Черкеевский юртсовет — Галайтынский, хІаьта Новый Черкей яха юрт — Галайты, Урибский юртсовет — Гилянински, хьаьта Уриб яха юрт Гиляны, хиндахски юртсовет—Байтаркински, хІаьта Хиндах яха юрт-Байтарка.

Первомайски район

Ключевский юртсовет — Даттыхский, хІаьта Ключевое — Даттых, Луговский юртсовет — Мужичинский, хІаьта Луговое яха юрт — Мужичи, Дачное яха юрт — Верхний Алкун, Лесогорни яха юрт — Нижний Алкун, Верхнее Дубравино яха юрт — Верхние Аршты, хІаьта Нижнее Дубравино — Нижние Аршты;

Саясановский район

Бетлинский юртсовет — Энгеноевский, хІаьта Бетли яха юрт — Энгеной, Гунзийский юртсовет — Хиди-Хуторский, хІаьта Гунзи яха юрт — Хиди-Хутор, Шибид яха юрт — Решты, хІаьта Анцух яха юрт — Ачерешки, Колобский юртсовет—Курчалинский, хІаьта Верхний Колоб яха юрт—Верхние Курчали, Средний Колоб яха юрт — Средние Курчали, Нижний Колоб яха юрт — Нижние Курчали, хІаьта Первомайск яха отараш — Шерди-Мохк Максобский юртсовет — Алероевский, хІаьта Максоб яха юрт — Алерой, Чанаб яха юрт — Шовхал-Берды, хІаьта Чильдаб яха юрт — Довлатби, Башил-бирзо яха юрт — Бешил-Ирзу, Мочохский юртсовет — Хашки-Мохкинский, хІаьта Мочох яха юрт—Хашки-Мохк, хІаьта Арадерих яха юрт — Бас-Гардали, Ново-Ритлябский юртсовет — Ахкинчу-Борзоевский, хІаьта Ритляб яха юрт — Ахкинчу-Борзой, Тлядальский юртсовет — Ялхой-Мохкский, хІаьта Тлядал яха юрт — Ялхой-Мохк, Хута яха отараш — Коренбеной, хІаьта Бежта яха юрт — Эникале, Цатанихский юртсовет, — Центороевский, хІаьта Цатаних яха юрт — Центорой, Шагадинский юртсовет — Шуанинский, хІаьта Шагада яха юрт — Шуани, Малая Шагада яха юрт — Малые Шуани, хІаьта Гидиб яха юрт — Турты отараш;

Советски район

Каменский юртсовет — Хил-Киловский, хІаьта Каменка яха юрт — Хал-Килой, Маловски юртсовет — Мало-Варандынский, хІаьта Малос яха юрт— Малые Варанды, хІаьта Заречное яха юрт — Вашиндорой, Орловка яха юрт — Памятой, Солнечный юртсовет — Асламбек-Шериповский, хІаьта Солнечное яха юрт Асламбек Шерипово, Трехгорье-Улус-Керт;

Сунженский район

Чинарский юртсовет — Чемульгинский, хІаьта Чинари яха юрт — Чемульга;

Урус-Мартановский район

Айвазовский юртсовет — Алхан-Юртовский, хІаьта Айвазово яха юрт — Алхан-юрт, Благодатненский юртсовет — Гехинский, хІаьта Благодатное яха юрт — Гехи, Горное яха юрт — Гехи-Чу, хІаьта Лесное яха юрт — Рошни-Чу, Двуреченский юртсовет — Дачу-Борзоевский, Двуречье яха юрт Дачу-Борзой, Пионерское яха юрт — Чишки, Калиновский юртсовет — Чечен-Аульский, хІаьта Калиновка яха юрт — Чечен-Аул, Предгорный юртсовет — Старо-Атагинский, Предгорное яха юрт — Старые Атаги, Привольненский юртсовет — Алхазуровский, хІаьта Привольное яха юрт—Алхазурово, Свободненский юртсовет — Гойтинский, хІаьта Свободное яха юрт — Гойты;

Шалинский район

Курганский юртсовет — Белгатойский, хІаьта Курган яха юрт — Белгатой, Майский юртсовет—Ново-Атагинский, хІаьта Майское яха юрт — Новые Атаги, Мостовский юртсовет — Герменчугский, хІаьта Мостовое яха юрт — Герменчук, Ново-Садовский юртсовет — Автуринский, хІаьта Ново-Садовое яха юрт—Чир-юрт, Рубежненский юртсовет — Сержень-Юртовский, хІаьта Подлесное яха юрт — Сержень-Юрт, Родниковский юртсовет — Дуба-Юртовский, хІаьта Родниковое яха юрт — Дуба-Юрт, Надтеречье яха юрт — Чир-юрт, Рубженеский юртсовет — Мескер-Юртовский, хІаьта Рубежное яха юрт — Мескер юрт;

гор. Малгобека юхера зона

Ногцардский юртсовет — Сагопшинский юртсовет, хІаьта Нагцард яха юрт Сагопш, Средне-Ацылыкски юртсовет — Ачалукский, Верхний Ацылык яха юрт — Верхние Ачалуки, Средний Ацылык яха юрт — Средние Ачалуки, Нижний Ацылык яха юрт — Нижние Ачалуки, Аланский юртсовет—Пседахинский хІаьта Аланское яха юрт — Пседах.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатела заместитель
Ф. ЗАГАФУРАНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
И. ЗИМИН.

Москва 1958 шера 11 апрель
д. № 744/13.

Къахьегама овсарал дегІаяр— социализман экономически закон

Къахьегама овсарал хадданза лакхъеш, дегІакхувлаш хилар коммунизм хьалъяра керттера гІулакх да. В. И. Ленина яздаьд: «Къахьегама овсарал, юххера а эггара лоархІаме, эггара керттера дар да керда общественни строй дегІаярна».

Къахьегама овсарал балха цхьан хана хьаяьча продукцеца юсташ, е цхьа продукци хваеш дІаяхача ханаца юсташ я. Къахьегама овсарло хьахьокх балха цхьан хана продукци хьаяр мел лакхденнад.

Маркса яьхад, бокъонца йола экономи балха ха кхояро лу, хІаьта из ха хІама деш дола низаш дегІадахкарна нийсса а хул. Социализмо, Іалаьмате дукха къахьегам пайда боацаш бовш йола, капиталистически мехкашка лела анархически система дІа а йоакх, производстван средствахи къахьегама ресурсехи дикагІа пайда эцар Іалаш а ду. Советски мехкарча къахьегамхоша хадданза къовсам лелабу производстван средстваш кходеш. Из хьахьокх доагам, бедал, материалаш кхоярна а, машинех, оборудованех дикагІа пайда эцарна а дерригача адамаша леладеча гІулакхаша, цар деча балхаша.

Хадданза къахьегама овсарал лакхаяхаро продукци сихха дегІаяр Іалашду, из продукци наха дІаэцар санна цун производство шеръеи, дукхагІа хилийтеи новкъостал а ду.

Къахьегама овсарал дегІаярна эшаш да производстван техника, механизаци, электрификаци массаза а кердаяхар, техниках хадданза дикагІа пайда ийбар. Вай мехка къахьегама овсарал хадданза лакхлуш хиларна теша ду денгара-денга дегІаухаш, тоалуш латтача къахьегамхой хьалаша, торонаша, лакхлуш латтача цар квалификацеша, культурно-технически говзалаша.

Социализме къахьегама овсарал лелаеш бола низ ба; техникеи производствои кердаяхарна а тоаярна а хьожаяь йола болхлой творчески инициативеи социалистически яхьи дегІаяр. Боккха лоархІам болаш да дикагІча болхлой опыт Іомаяри, кхычарна из йовзийтари. Боахама социалистически системас къахьегама овсарал хадданза дегІаярна новкъостал а ду, из дегІая езаш дола наькъаш производстванна хьалхашка а лоаттаду.

1957 шера, совнархоз йиллача хьалхарча шера, цун ерригача промышленносто къахьегама овсарал лакхъяра план 99,8 процент мара кхоачашъянзар. ХІаьта а, из 1956 шераца нийсйича 8,6 процент дегІаенай.

Совнархоза чуйоагІача промышленностан 9 отраслех машиностроенени даара продуктайи шиъ отрасль мара йисаяц къахьегама овсарала план кхоачаш ца еш.

Керттера отраслеш мехкдаьтта доаккхари мехкдаьттах продукташ йоахари я совнархоза. Цар 1957 шерара а, укх шера 1-ча квартала а къахьегама овсарала план кхоачашйир. Иштта, мехкдаьттеи гази доаккхача управленес Ачалкхерчеи Карабулакерчеи мехкдаьтта доаллача кердача моттигашка керда техника а, технологи а балха юкъе йоалаярах мехкдаьтта даккхара план дукха а тІехкхоачашйир.

1957 шера даьккхад планал совгІа дуккха а эзараш тонн мехкдаьтта, хІаьта 1958 шера 1-ча квартале 13,5 эзар тонн даьккхад. Иштта планаш тІехкхоачашйир цига шоаш хинначул дукхагІа болхлой кхы тІа ца а тохаш, вешта аьлча балха овсарал лакхъяларца. Мехкдаьтта доаккхача отрасла къахьегама овсарал 1957 шера 104,9 процент хилар, укх шера 1-ча квартале 102,5 процент хилар.

Из вІаштІехьадаьннад болх беш йолча установкай мощностех бизза пайда эцар Іалашдарахи рационализаторски предложенеш балха юкъе йоалаярахи, балхашта реконструкци ярахи. Цхьайолча балха процессашта юкъе автоматика йоалаярои ремонтни балхаш тІара болхлой кІезигбарои ремонташта юкъера ханаш йІаьхъярои новкъостал дир дикка къахьегама овсарал лакхъе.

1957 шера совнархоза нефтепереработчикаша планал совгІа массехк эзар тонн сийрда нефтепродукташ елар. Уж деррига а толамаш болхлой тІа ца а кхеташ, шоаш хинначул кІеззига кІезигагІа а болаш даьхад.

ГІишлонаш еча организацеша къахьегама овсарала план 111.8 процент кхоачашйир. Укх шера 1-ча квартала къахьегама овсарала план соахка цу ханнарчунца нийсйича 14.8 процент дегІаенай.

Цхьабакъда, машиностроенени, хьунеи, дахчах хІамаш ечеи промышленносташа кхоачашъянзар шоай къахьегама овсарал лакхъяра планаш. Уж кхоачаш ца яра керттера бахьанаш дар «Красни молот» яхача завода тоъам болаш металлом ца лоаттаяри, хьуна а, дахчах хІамаш еча а промышленностан предприятей болх йоачан хиларца во лелари.

1958 шера 1-ча квартала балха итогашка а хьежаь совнархозо тІехьайисача отраслашта новкъостал де лаьрхІад. Царна эшаш йола транспорт а лургья, наькъаш дахка новкъостал а дергда.

Берригача советски мехка промышленноста нийсса, шоай промышленность лакхалоаттаергйолаш а къахьегама овсарал тІехь-тІехьагІа лакхъярна а, цунца В. И. Ленина васкет кхоачашдарна а хадданза къовсам лелабергболаш ба НГІАССР-а Совнархоза отраслай къахьегамхой.

А. ОСИПЪЯН.
Нохч-ГІалгІай Совнархоза член

Дика болх бераш

Сунженски района Алхастерча «Заветы Ильича» яхача колхоза номер цаІ йолча полеводчески бригадан коллективо чІоагІа лоархІам а беш дІахьу бІаьстан юххьера ялаташ дІадера болх.

Гуйран ялаташ чу ийца доаллашехь а болабеннабар уж молхаш етташ а удобренеш еш а лаьтта тоаде.

Колхозни строй дегІайоалаярахи, машинно-тракторни станцеш эргаяхарахи болча, вай мехка коммунизм хьалъярна новкъостал дерг долча соцамо хІанз дегаш гІоздаьха къахьегаш ба бригадан къахьегамхой, бІаьстан юххье дІадувш дола ялаташ ший ханнахьа а дикача агротехнически гІулакхаца а дІадийна даха.

Советски Союза Коммунистически партен Центральни Комитетои, СССР-а Министрий Советои из соцам тІа эцарах жоп луш ше кулгал деча бригадо даьхача толамех лаьца Боков Арсангире йоах:

— Тха бригадо болх беш деррига а 202 гектар лаьтта да. Цунах 76 гектаратІа дІадийнад кІа, рож 26 гектар, кем 7 гектар, мукх 20 гектар, гидуаргаш 55 гектар. ХІанз тха бригада болх беш я тІехьа дІаюв культурашта лаьтта кийчдеш. ХІанзале а силосни культура дІаюврг йолаш кийчдаьд 21 гектар лаьтта, коартолаш дІае лаьрхІад 10 гектаратІа, фуъл йоаккхарг йола хьажкІиш 45 гектар. Са бригаде ва 80 гаргга саг. Дика къахьегарца белгал ваккха веза моллагІа шийна тІа билла болх кхоачашбеш вола Галаев Муса, звеновод Тутаева Тамара, Галаева Іаьлий Люба, Зангиева Іабдрахьмана Лида иштта кхыбараш а. Укх шера дика къа а хьийга ялаташ хьувкъийтарна тхоай бола низ тІабохийтарг ба оаха.

Кантышеверча „Когиза" балхах

Наьсарен РайПО-н системах йола дешархошта эша хІамаш йохкаш йола «когиз» тика я Кантышеве, Албаков Билан продавец а волаш.

Из тика кІиран цкъа мара болх беш хулаш яц, из а школан администраци оарцагІ а яьле, продавеца меттел цун сесага хьаел 1—2 сахьата, хІаьта дешархошта хьайийлалга кхоачаш дІа хале юха дІа а къовл.

Ше «ираз долаш» хиларах цо болхбеча хана цу чу нийсвеннача дешархочоа маьхах эца цунна эшаш йолча хІамаех хІама хилац, йолаш йола хІама эца тІа а кхачац из. Доацаш да тика чу дешархошта эшаш дола перош, учебникаш и. кх.

Цу торо йоацаш нийса доацача гІулакха йоаггІача тайпара оарцагІ йоалаш школен администраци а хьехархой коллектив а яц. ХІаьта цу тика чу мел мах бу, цун продавец мичахьа лел, эшар-доацар фуд ховш е Наьсарен ГайПО а яц.

Къ. АЛХАЗУРОВ.

Къахьегамхой митинг

Укх деношка Наьсаре СССР-а Лакхехьарча Совета пхелагIча созыва 1-гIа сессен итогаш ювцаш митинг хилар. Совхозий а, промышленни предприятей а болхлойи районни интеллигенцен выкалаши бар митинге. 500 совгIа саг вар цига вIашагIъкхийттараш. Митинге доклад йир ССКП Нохч-ГIалгIай обкома секретара СССР Лакхехьарча Совета депутата нов. О. А. Чахкиева.

СССР-а Лакхехьарча Совета пхелагIча созыва 1-гIча сессе чIоагIа лоархIаме соцамаш даьд.

Тха районерча къахьегамхоша, берригача Советски Союза наха санна, чIоагIа дог раьза долаш къоабал дир уж соцамаш.

Митинге хиннараша чIоагIа раьза хинна къоабал дир Лакхехьарча Совета Президиуми Советски правительствои харжари, нов. Ворошилов Климент Ефремович СССР-а Лакхехьарча Совета Президиума председателал юха харжари, нов. Хрущев Никита Сергеевич СССР-а Министрий Совета председателал вахийтари.

Цул совгIа митинге гулбеннараша къоабал дир Лакхехьарча Совето чIоагIдаь «ДIахо колхозни строй дегIаярахи МТС-аш эргаяхарахи» дола закони, «атомни водородни герза тохкамаш делга цхьан оагIорахьа соцаде» аьнна баь соцами, Лакхехьарча Совето США конгрессагеи, Англен парламентагеи, Германен Федеративни республикан Бундестагаги, ишттта кхы массадолча дунен мехкий парламенташкеи даь кхайкарали.

Партеси правительствоси дIахо юрта боахам тоабарна еча йоакхонца дог гIоздаьнна бола тха районера къахьегамхой шоай низ тIа а бахийта 1-гIча мая сийна тIаийца декхараш дизза чакхдоахаргдолаш ба, хIаьта Малгобекски районацарчеи, Херсонски областерча Каховски районацарчен яхьах коталонаш йоахарчъйолаш а ба.

Б. АЛЬМУРЗИЕВ,
ССКП Назрановски РК пропагандаи агитацени отдела заведующи.

БIаргаса-дайнарий учебно-производственни предприятей коллектив

БIаргаса-дайнарий коллектива юкъе дукха ба пенсий ийдеш 1-гIчеи, 2-гIчеи, 3-гIчеи группан инвалидаш, Сийлахь-Боккхача Даьхен тIема инвалидаш. Цар шоаш инвалидаш боллашехьа а боккхача безамца балхаш ду бахархошта диваш, шифоньераш, гардеробаш, ювргIаш, кIерамаш деча учебно-производственни предприяте. Укхаза йиъ цех я къаьст-къаьстача балхаш тIа 240 сагах латташ. Цехашта хьалхле лелаераш берригаш а инвалидаш ба.

ДIадахача шера производственни балха план 115 процент кхоачашйир коллективо, хIаьта планал совгIа 4-миллион сом гаргга ахча а кходир цар. Цунах, дика болх баьрашта ахчанца а вешта а совгIаташ делар предприятен хьалхле лелаечар.

1958-ча шера балха лаккхера социалистически декхараш тIаийцад коллективо. Хьалхарча кварталах баьча балха итог йича план тIехкхоачашъяьй цар. Грознен а республикан а бахархошта эшаш йола дукха мебель арахийцар цу хьинар долча къахьегамхоша.

Производственни цехашта юкъе хьалхара моттиг лелаеш я партийни организацен секретарь нов. Сакъянц керте латта кIерамаш ду цех. Цо март бетта план 280 тонн йолча метте 380 тонн продукци арахийцар. Цехе 200—250 процент норма кхоачашъеш ба станочникаш нн. Лаврушин, 60 шу долаш вола Шаипов Саид-Iаьла, Аулова Анастасия.

Ишттта дика къахьегарца белгалъяьнна я нов. Доронина хьалхле лелаю мебельни цех, метташ деш йолеи тарнии цехаш а. Цехашкара дикагIа бола болхлой ба нн. Фролов Алексей, Горкун Василий, столяр Керимов Адам.

— Керимов Адам тхо долча балха венав Нохч-ГIалгIай республика юхаметтаоттаяьчул тIехьагIа цIабаьхкаращцара, — аьлар директоро нов. Залесовс, — Адам балха дIаэца со аьнна венача хан хIанз ше беча балха вIалла говзал яцар цун. Ше балха хьайийцача деношка денз низ ма-кхоачча дика балха говзал Iомаяьча Керимовах хIанз тIехдика столяр хиннав. Цул совгIа, балха тIа шийгара хьокхам эца мегаргболаши балха задани массаза а 200—250 процент кхоачашъеши хьавоагIа из.

Укхаза балхара мукъа болча хана самукъадаккха вIашагIа теха художественни самодеятельностен кружоки, спорт-кружоки, шахматнии кружоки кхы дола ловзараши да. ХIара цIай хIатIадоагIаш тамашийна хоза, сакъердаме, ловзараши халхараши, иллеши хул кружокий коллективо вIашагIтехе.

А. ДОДОВ.

ХIана йиц Чожичинске бахача наьха йоакхо?

Ачхой-Мартановски районерча Подгорненски лесопункта чу йоагIаш я Чожичински лесоучастков. 60 гаргга участкан болхлой дезал бах цига. Цхьабакъда, культурно салаIа моттиги цамогаш хинначоа дарба де моттиги-м яц цига.

Iалаьмате чIоагIа эш цига дика опыт йола лор а волаш медицински пункт, хIана аьлча лесоучасткера дукхагI дола балхаш денни-буси цасоцщаш ду, цул совгIа балхаш халача моттигашка а ду цудухьа вIалла дага а доацаш хила йиш я цига во дар (ца ховш диг кхеталга, хена юкъе вахар и. кх. д.). Ишттта гIулакх нийсделча цхьа ткъаьиттегI километр дIа ца вигача, е лор хьа ца воалавича дарба де йиш яц цамогаш хинначоа.

ДIахо кхы са тоха йиш йоацаш во латт цига культурно-кхетама балха гIулакх а. Лекции кинои кхы цу тайпара культурни мероприятии вIалла хулаш а яц цига. Цу гIулакха йоакхо еш бац Ачхой-Мартановски Райисполкома культуран отдела болхлой, къаьстта отдела заведующи вола нов. Сакаев.

Маца хургъя Чожичинске медпункт, маца хургъя клуб, маца тоалургба культпросвет болх бахача наьха культурно салаIа а кердача кинога хьажа а йиш хургъйолаш?

С. ТЕМИЕВ

Зехьа йовц мукъа ха

Студенчески шераш—эггара хозагIа йола ха я зIамигача сага. Занятеех мукъа ваьнна йоаккхаш йола ха а шийна пайданеи сакъердамеи дIаяхьа гIерташ хул студент.

Спортаца безам бар спортивни зале вахе, предметни кружоке дIаяззаеннар кружока заняте вахе, сакъердаме книжка, журнал деша безам болаш вар библиотеке вахе, вIашагIкхийте кино е театре бахе— ишттта тайп-тайпара сакъердаме а пайдане а салаIа вIаштIехьадоал тха студентий шоаш занятеех мукъа баьнача хана. Масала, спортаца безам а болаш, къаьстта баскетболах ловзара тIераболаш ба А. Мамилови, Х. Ужахови. Костоев Башири, Айдаев ЮвшаIи — поэташ ба тха, цу гIулакхаца безам болаш а дIахо шоай говзал лакхъе гIерташ къахьегаш а ба уж. Дахкильгов ИбрахIамах художник аьнна цIи тиллай оаха, сурташ дехкара балхаца сакъердам болаш, дикагIа Iомаваларна дIахо къахьегаш ва из.

Сакъердаме, дика вIашагIъехке хул тха салаIара вечераш а. Вечерашка концерташ увттаду тхона тхой студенчески ансамбла. Къаьстта дика ансамбла кхоачашду групповой халхараш: «Кавказски халхар», «Колхозни халхар», «Кагийча наьха халхар».

КОТИЕВ Хьусен,
пединститута студент.

Сайрийнара школа эш

МагIалбика школай болхлоша хьинаре болабир йоазув ца ховча наха йоазув Iомадара болх. Советске, Долакоа, СоагIапча кхыча юрташка бахача наха дикка Iомаду йоазув. «Ингушски» совхозе занятеш фермашка вIашагIъехк. Дояркай, кхыболча хьайбашлеладархой болх юкъех а бисац, хIаьта цар шоашта йоазув а Iомаду.

Ала мегаргда, хьалха йоазув ца ховш хиннача наха деша а язде а ховргдолаш кийчбара болх толаме чакхбоалаш латтилга.

Цхьабакъда, цхьаькха гIулакх отт цу балха юкъе. КIезига-дукха дешар Iомадаьчарна юкъе ба дIахо деша безам бола нах. Из кхеталуш а да-кх, хIана аьлча, йоазув ца ховча наха йоазув Iомадара программа сов кIезига я, из программа чакхъяьккхачунна низткъа дешеи яздеи мара ховргдац. ТIаккха миччахьа деша деза 25—40 шу даьнна дешар кIезига дийшача наха? Сона хетачох, дешар дIаходахьара эггара нийсагIа йола форма сайрийнара школа я. Нагахьа санна Долакоа из тайпа школа хьайийлача (из моллагIа йола болх беча кагийрхой сайрийнара школа а йоацаш, ший тайпара программа а декхараш а долаш йола школа хила еза) цу гонахьа ухкача юрташкарча наьха деша аха йиш хургьяр цигача. Боккхийчарна лаьрхIа йола сайрийнара школа кхы тIехьа ца доаккхаш, хьалхе вIашагIйолла еза.

А. КАРТОЕВ,
Советское юрт.

Райпартактива собрани

Укх деношка ССКП Наьсарен районни партактив хилар. Партактиве дийцар Нохч-ГIалгIай областан VI-ча партконференцен итогехи ССКП обкома II-ча пленумо «Бахача наха юкъе кхетама-политически болх мишта латт а из тоабарна де дезар а» дувцаш баьча соцамахи. Цу хьакъехьа доклад йир ССКП Наьсарен районни комитета секретаро нов. **Брызгалинс.**

Доклад яьча нов. Брызгалина а пренеех къамаьлаш даьча «Назрановски» совхоза семенной лабораторен заведующи йолча нов. **Штельмаха,** «40 лет Октября» яхача совхоза директора нов. **Ториевс,** ЗАГС-а Райбюро заведующи йолча нов. **Досхоевс,** ССКП райкома пропагандаи агитацени отдела заведующе заместитель волча нов. **Пашенныха,** района прокурора нов. **Мухиевс,** райисполкома председатела нов. **Чапановс** а белгалдир районе тIехьарча хана цхьадола дика балхаш даь дале а организационно-массови а кхетама-политически а балха юкъе доккхий кхоачамбоацараш долга. Районе моттигаш я ханханахь лекцеш, докладаш ца еш, наха кино ца хьокхаш, къаьстта кIезига хьокх кино юрташка, дикка тоабе безаш ба районни связан контора болх. РайПОС е еза йоакхо йиц районера къахьегамхой хIара денна эшача товаращца Iалашбарна, цхьайолча хана тикашка маькх хилац.

Партактиве дакъалоацаш хиннараша боккха теркам тIабахийтар вай наха юкъе хIанз а леладеш дола, къаьнара, къаман зене дола дукха истий кхувлар, нах вашагIкхетача общественни моттигашка кхалнах, къаьстта мехкарий ца ухийташ хилар дIадаккхарна районни партийни организацес, районаерригача общественносто кIаьд ца луш хьинаре болх бе безаш хиларна. Цу гIулакха хьокхам луш эггара хьалха коммунисташ, комсомольцаш, района партийни а советски а актив хила еза.

Района совхозий дукхагIа йолча отделенен къахьегамхоша юрта боахаме шоаш хьалха тIаийца декхараш, кIезига лоархIаш, хIанз майна хьалхара социалистически яхь йоаржаеча деношка кхы тIа а доккхагIа декхараш: хIара гектара тIера хьажкIаш 30 центнер, коартолаш 150 центнер йоакхилга тIаийдеш хиларца районни партактиво соцам бир районе къахьегамхоша юрта боахаме тIаийцача декхарашка юха хьежа а хьежа кхы тIа а лакхара декхараш тIаэца.

Активе дийца балхаш чакхдахарна де дезар белгалдеш соцам бир партактиво.

Т. ТЕБОЕВ.

Халкъан искусствон хIирий ансамбль

Къилбаседан-Кавказа халкъий музыкальни культура дукхача белгалонех вIаши тара я, цхьабакъда хIара халкъа культура къаьстта ший белгалонаш ший формаш йолаш я. Ший белгалонаши ший формаши йолаш я Къилбаседан-ХIирий пачхахьалкхен иллейи халхарийи ансамбль. Ше вIашагIтеха даьннача 20 шера, холонех, къахьегамах дизза долча 20 шера, цу коллективо ший говзал лоархIаме дегIайоалаярал совгIа, дикка лакха айяьй хIирий халкъан искусство, боккъонца караерзаяьй профессиональни артистий говзал.

Грозне ший хьалхара концерт ансамблес Лермонтова цIерах долча драматически театре оттадир 21-ча апреле. БIарга ца дайнача бесса сакъердаме концерт дар из. Из белгалдоалар программа шерра а йоккха а хиларца, номерий говзал а ирал а лакха хиларца, хIаьта дукхача тайпара йолча формащцеи кIоаргга маIан долча чулоацамцеи. Дика карагIдоал хоровой группана ший иллеш, уж алара форма, цар вай ханара тематика хIирий халкъан творчествоца, таханарча ден декхаращца ювзаенна хилийтар. ХIаьта из толам бахьан боаккхаш бола ловца эггара хьалха ансамблен художественни хьалхлелаечоа СОАССР-а искусствай заслуженни деятель волча Г. Н. Гуржибековнеи дирижера-хормейстера Ч. В. Касаевнеи баккха безаш ба.

Боккъонца йолча профессиональни говзалца иллеш аьлар ансамблен солисташа П. Бутаевс, М. Томаевс. Боккхача безамца а дог гIоздаларца а ладийгIар зрителаша хоро тIехьа а оалаш, къонача артисткас Погосова Лидес даьккхача «ЙиIий иллега».

ХIаьта халхараш? Халхараш шоаш дар дика кхетаме дола хIирий къама культурах, психически оамалех, цун хьинарах, къахьегамах, иразерча вахарах дола дувцараш. Чулоацамах а формех а халхараш тайп-тайпара да.

...Шозза халхабовла бийзар «Шин доттагIчун халхар» даьча СОАССР-а халкъан артиста Сопоев Батырбекеи СОАССР-а заслуженни артиста Торчинов Бексултанеи. ЧIоагIа, дIаьхдаь техача тIоаращца тIаийцар зрителаша халхарий группас даь «ХIирий туращца ду халхар», эрмлой халхар «Ой назан», хIаьта Сопоев Батырбек солист а волаш, халхарий группас даь «Говр-баьрий халхар». Къаьнарча заманна бIарахьежача санна хеталора СОАССР-а халкъан артисткас Тогузова Наталеси СОАССР-а заслуженни артисто Дзеранов Викторей къаьнара «ХIирий тайжа халхар» деча хана. ЧIоагIа дика оттадаь дар «Безамах аьттув ца боалараш» яха бегий халхар. Цу халхара чIоагIа велавеш болча ирача чулоацамо тIоараш деттийтар зрителашка СОАССР-а заслуженни артисташ болча Г. Суджаевси, А. Слановси, М. Кесаеваси из халхар цIаькха юха далцца.

Вайцига Къилбаседан-ХIирий пачхахьалкхен иллейи халхарийи ансамбль яро чIоагIдергда Нохч-гIалгIайи хIирийи халкъашта юкъера вежарий доттагIал. Цар къамий культура вIаши йовзаро дикка гIэдергда дIахо а из доттагIал тоадарна а хоздарна а.

КОСТОЕВ IАЛ.

1-гIа Май тIакхоачаш

Грознерча пиво доаккхача заводера болхлойи инженерно-технически болхлойи коллективо ше 1-ча Мая сийна социалистически яхье отташ тIаийцар доккхий социалистически декхараш.

Заводе хиннача собране чIоагIдаь долча керттера декхарех да апрель беттарча планал совгIа 10 центнер продукци арахецар, апрель бетта арахецача продукце мах хилабезачул 0,3 процент лохбелга, балха овсарал 0,2 процент лакхъелга. ТIаийцача социалистически декхаращца белгал даьккха чIоагIдир 1-гIа Май хьатIакхачалехьа, хIанз йолаяь йола ремонт йисте а яьккха, котел болх бергболаш хилар кхоачашделга.

ТIаийца дола социалистически декхараш кхоачащдарна белгалваьнна къахьегаш ва цеха начальник вола нов. Абатиев Ахьмада Урусхан. Цун цех хьалхагIа а хиннай хIанз а я хьалхле лелаеш.

Дика къахьег укх деношка кхыча цехерча болхлоша а: Русаенко, Коволер, Огаркова, Никитина, ишттта кхыбараша а.

Шеко яц пиво доаккхача завода болхлойи инженерно - технически болхлойи коллективо тIаийца социалистически декхараш кхоачащдерг хилар.

ЯКЪУБОВ.

Ленински комсомола 40 шу дизара сийна

Ленински комсомола 40 шу дизара сийна социалистически яхье а этта чIоагIа къахьег Грознерча № 3 йолча ремесленни училище дешаш болча кагирхошеи мехкарашеи.

ТIаийцачарех лоархIамегIа дола декхараш кхоачащдарна чIоагIа къахьийгар цу училищера № 7 йолча группе болх беш а дешаш а болча кагирхоша н.н. Вишневскеи В. Деминаси, технолог волча нов. Языковси, дукха кхыбараша а. ХIанз шоаш хьаяьча фрезернии токарнии станокаш тIа болх беш ба уж.

Социалистически декхара юкъе йодаш яр теори хьехача урока дика кабинет тоаелгеи, хIаьта цу урока эшаш йола наглядни пособеш Iалашъелгеи. Из гIулакх дика вIаштIехьдаьккхар Кагирхошеи комсомольцашеи. Царна юкъе къаьстта дика дакъа лаьцар Андреевси, Кузнецовси, Пчелиновси.

Дукхача училищера группаша дика дола а даь йисте даьккхар слесарашта — жестянщикашта ЗИГ-машина хьаелгеи, черчени урока эшаш йола 13 чертежни плакат оттаелгеи.

Производственни заданеш массаза а тIехкхоачашъю училище деша багIараша. Укх 1958 шера хьалхарча квартале училище планах оттадаь дар 29800 сом ахча даккха, аьнна, социалистически декхар тIехкхоачаш а деш цар даьккхар 40000 сом ахча.

Шек хила везац цу тайпара бартцхьоагIо йолаш цхьа дезал хинна къахьегаш болча комсомольцашеи кагирхошеи комсомола 40 шу дизара сийна тIаийца декхараш тIехкхоачащдерг хиларах.

ДАУТОВ.

Мая сийна

Дикача толамашца чакхъяьккхар Назрановски мельзавода болхлой коллективо хьалхарча квартала план. 152 процент кхоачашъяьй завода болхлоша из план. ДикагIа хьокхамаш даьхад Ужахов Беслана бригадо.

ХIанз завода болхлой 1-гIча мая сийна тIаийца социалистически декхараш кхоачаш деш ба.

Биъ бетта йола план 1-гIча маях 130 процент кхоачашъе, заданел совгIа 3000 тонн хьоар даккха, продукцен себестоимость 3 процент лохъе, цунах планал тIех 15000 сом кходе — ишттта да завода коллективо мая сийна тIаийца керттера декхараш.

Шеко яц сийленца уж декхараш завода болхлой коллективо кхоачашдерг хилара.

А. АЗАНИЕВ

ХьажкIаш хьувкъаяра тIехьа

Района хьажкIаш лелаерий совещанера

Первомайскерча районни Культуран цIагIа районерча хьажкIаш лелаерий совещани хилар. ХьажкIаш лелаяра гIулакхаш дика довзаш бола боккхий нахи, хьажкIаш лелаяра гIулакх эггара хьалха каракхоачаш бола кагийнах а мехкарий а гулбелар совещане.

Совещани хьайийлар ССКП райкома хьалхарча секретара нов. Казорина. Цунна тIехьа трибуна тIа ваьлар Ленина цIерахча колхоза звеньевой нов. Арапханов Iабдул-рашид.

Цо аьлар: «ХьажкIаш лелаяра гIулакхаш кхы хьалхагIа дайзаде а дика толамаш оахош доахарг хиларах тешаш да тхо. ХIара гектара тIара 40 центнер хьажкIий яккхар Iалашде кхозза оасар а дергда, органически удобренеш а ергъя шоай ханнахьа хьажкIаш чу а эцаргъя оаха Орджоникидзе цIерхча колхоза нов. Амерханов керте вола комсомольско-кагийрхой звено социалистически яхье а ех оаха,—аьнна.

Амерханова звенойцарча кагийрхой а комсомольций а цIерагI къамаьл дир Орджоникидзе цIерахча колхоза комсомольски организацен секретара нов. Хамхоевс.

Цо аьлар: «Арапханова звеной кхайкарал хьа тIа а эцаргда оаха яхьа коттдовла тхоай мел бола низ тIа а бохийтаргба оаха», — аьнна.

«Дружба» яхача колхоза звено лелаеча Аушевс аьлар, 7 саг ва тха звеноца, 25 гектар хьажкIаш я тха кхее езаш, царех планах хIара гектара тIара 20 центнер йолча, 35 центнер йолаш 20 гектара тIара а, хIара гектара тIара 40 центнер йолаш 5 гектара тIара а хьажкIаш яха лерхI оаха.

ХIара гектара тIара 35 центнер хьажкIий яккха дош делар «Заря» яхача колхоза Оздоева ПаьтIамата а Чаркиева Вахий а звеноша. ХIара гектара тIара 40 центнер йолаш хьажкIаш яха дош делар Ленина цIерахча колхоза Оздоев Iалаудина звенос а.

Боккха лоархIам болаш гIулакх дIа доладир культуран отдела заведующе нов. Тутаевс. «Заря» яхача колхоза лаьтта 8 гектар хьажкIаш дIае а лаьрхIад хIара гектара тIара 40 центнер яккха а лаьрхIад культболхлоша. «Уж хьажкIаш колхоза доашка чутовса лерхI оаха»,—аьлар нов. Тутаевс.

Районерча болхлошка а гIулакхерчарга а культотдельцаша дIадоладаьр хьаллаца аьнна кхайкарал а дир цо.

Нов. Тутаевс дIадоладаьр хьаллаьцар Ленина цIерахча колхоза тракторий бригадан бригадира нов. Гаракоевс. Цо ший коллектива цIерах дош делар шоай декхарел совгIа 10 гектар хьажкIаш кхее а, хIара гектара тIара 40 центнер яккха а.

Совещане хиннараша лаккхара социалистически декхараш тIа а ийца, районерча хьажкIаш лелаерашка, шоашкара хьокхам эца, аьнна кхайкарал делга соцадир.

Л. ШИРИНЕНКО.

Новкъостал де деза механизаторашта

Дукха болх баьб укх шера Ачхой-Мартановски района, Лермонтовски совхоза 1-ча отделенен № 2 йолча полеводчески бригадо. Удобренешца хьаьндаьд 212 гектара тIара гураьхьа дIадийна ялат, дIабийнаб 36 гектар кен, 200 гектар люцерна, аьхад 112 гектар лаьтта, эггара хьалха укх шера дIайийнай шекар доаккха свеклаш.

Дика механизатораш дукха ба совхозе. Дикача балхаца белгалваьннав механизатор нов. Бажаев Магомбек. ДТ-54 яхача трактораца хIара дийнахьа 150—160 процент нормаш кхоачаш а еш дика чакхдаьккхар цо бIаьстан лаьтта оахилга. Доагам кходе аьнна йоаржаяьча социалистически яхье а этта, цо дош деннад укх шера 5 процентал кIезигагIа йоацаш нефтепродукташ кхое. Ук бIаьсти трактор талха а юха сеца а моттиг хиннаяц цун.

Ишттта ва цун сменщик нов. Хажиканов Къурейш а.

Кастта хьажкIаш дIае болалургболаш ба бригаде. ДIаде фу а лаьтта а дика кийчдаьд цига.

ХьажкIий фуна калибровка еш дика къахьийгар нов. Гадаева Зинай звенос. Цу звенос шоай совхоза 50 тоннал совгIа хьажкIий фу кийчдаьд.

Цхьабакъда, дукха кхоачамбоаца гIулакхаш а да бIаьстан балхашта юкъе. Бригадан коллективо мугIарех дIае езаш цхьайола культураш я. Цу балха эша сеялкаш яц. Дукххазза дийцад тракторни бригада бригадира нов. Умаровс совхоза хьалхле лелаерашка из гIулакх, бакъда, хабарал дIахо-м даьннадац гIулакх.

ХIанза а вIаштIехьа даккханза да кхай тIа даар кийчделга, ялат дIаде доладелча денз автолавка хиннаяц кхай тIа. Стане йолаш я красни уголок, бакъда, е журнал а е газет а дац цу чу, тоаяь ше а яц.

ХIанз къахьегамхоша 1-ча Мая сийна шерра социалистически яхь йоаржаяьча хана, совхоза хьалхле лелаераш декхарийла ба, ялат кхедергда оаха аьнна болхлоша денна дош царга кхоачащдейтарна мел эшар де.

А. РОРОКА.

Тха социалистически декхараш

Укх шера октябрь бетта 40 шу дуз ВЛКСМ. «Красный Молот» яхача завода комсомольцаши кагирхойи дикача къахьегама толамашца баха кийчлуш ба цу денга.

Цехашка яржаш латт Ленински комсомола 40 шера сийна социалистически яхь. Цу юбилейна хьалхарча яхьан инициатор йолча, 5-ча цеха комсомольски организацес тIаийцад ишттта социалистически декхараш:

1. 100 эзар сома маьха металл кходе.
2. 50 тонн металлом гулъе а, уж завода мартена чу дIачуяла а.
3. «Шоай кулгашца» яхача методах нах чубаха цIенош деча 300 сахьата болх бе.
4. ХIара бетта комсомольцаша балха нормаш кхоачашъяр 200 процентага кхоачаде.
5. Цеха кагирхошта волейбольни площадка е.

Хаддаш дола социалистически декхараш тIаийду кхыча цехашкарча кагирхоша а.

И. МАЙОРОВ.

Бригадираша дика говзалаш Iомаяьй

Хьайбай продуктивность лакхъярна кадраш эш. Цудухьа «Ингушски» совхоза хьалхле лелаераша № 4 йолча юрта боахама механизацен училище бахийтар бригадирий — животноводий курсе, 3 бетта деша, дикагIа бола болхлой: Кортоев ТIуреи, Галаев Махьмади, Коттоев Баматгирии.

Царна хьехаш бар республикан юрта боахама управленен а Грозненски шурий совхоза а специалисташ н. н. Писаренкои Косиклинаи.

Хьалхарча деношка денз боккхача сакъердамаца Iомаде баьлар курсанташ шоашта хьеха предметаш.

ХIанз йистебаьннаб курсий болх. Бригадираша Iомадаьд предметаш: общая зоотехния, частная зоотехния, ветеринария, кормопроизводство, ишттта кхыдараш.

Беррига а курсанташ чIоагIа баркал оалаш ба, шоай говзал лакхъе новкъостал даьча хьехархошта. «Ингушски» совхоза МТФ бригадира Кортоев ТIуре йоах: — балха тхона чIоагIа накъаяргъя укхаза Iомаяь говзалаш. Тхона хов хIанз, шура дукхагIа лургйолаш доаханна малагIа а мел а доакъар дала деза. Ишттта хов тхона, хIанз цхьайола юрта боахаман машинаш ехача тоае а.

Кердача говзалаша новкъостал дергда бригадашта дикагIа болх вIашагIболла а, цунца дерригача адамий декхар—дулхи, даьттеи, шуреи а, даккхарна гарггарча шерашка Американа тIехьакхер кхоачашде а.

А. КУИМОВ.

„Агитатора блокнота“ аргIан номераш

Араьннай ССКП Нохч-ГIалгIай обкома пропагандани агитацени отдела «Агитатора блокнота» аргIан 8-гIеи 9-гIеи номераш.

Номераш тIа хоам бу НГIАССР-а шоллагIча созыва Лакхехьарча Совета хьалхарча сессен итогех, кепа техай «Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиум харжарах», «Нохч-ГIалгIай АССР-а Министрий Совета Председателах», «Нохч-ГIалгIай АССР-а Правительство — НГIАССР-а Министрий Совет харжарах» долча Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета соцамашта.

«Беседашта йола материалаш» яхача рубрикана кIал кепа техай «Хьалхара май — дерригача дунен къахьегамхой барт-цхьоагIон ди» яхача редакционни статьяна. Печата денга язъяьй «Вай партен низбола идейни герз» яха В. Корнилова статья. Радион дента кепа техай советски радио дегIаяра цифраши кхыйола белгалонаши йолча подборкана.

Редактор М. ЛЬЯНОВ.

Хоамбар

1958 шера 25-ча апрелагара денз 1-ча майга кхаччалца Грозне колхозий базарашка чакхйоах бIаьстанара цIейна хьалхара базараш.

ЦхьоалагIча май цIейна хьалхарча базарашка вIашагIйолларгъя юхадухьалара шерача ассортиментах промышленни товараши гIишлоний материалаши йохкаргъйолаш моттиг.

БIаьстанарча цIейна хьалхарча колхозий базарашка дакъа лоацача колхозашта а хьалхарча аргIанна маезза лургъя хIамаш йохка моттигаш, таразаш, уш йохкаш эша оагтагIалаш, санбарцкъа, юртбоахама продукташ лорае моттигаш.

Базар тIа болх беш я общественни кхача баара предприятей чайнеши буфеташи, цIагIа эша хIамаш тоаю мастерскеши справкаш тел столи.

Грознен колхозий рынкай Управленес НГIАССР ерригача районя колхозаши колхозхойи тIахьех бIаьстанарча цIейна хьалхарча базарашка хьинаре дакъа лацарна шоай йохка йиш йола юртбоахама продукташ тIаярна.

Марша доагIалда шо деза новкъостий!

Мехкдаьттан Грознен къахьегамхой Iалашбергба вай юртбоахама дикача продукташца.

Колхозий базарий Управлени

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккхача зале — **«ДIадахачун страницаш».**

Долалу 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

№1 йолча ЗIамагIча зале — **«ДIадахачун страницаш».**

долалу 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9. № 2 йолча зIамагIча зале.— **«Лакхале».**

Долалу 9.30, 11.30, 1.30, 3.30, 5.30, 7.30, 9.30 яьлча сайранна.

№ 3 йолча зIамагIча зале — **«Наьна безам».**

Долалу 9.15, 1,15. 5.15, 10.15 сахьат даьлча сайранна. **«Тайгера зIамигасаг».** Долалу 11.15, 3.15 8.30.

Грознерча педучилище 1958—1959 дешара шера дешархой дIаийбелга дIакхайкаду

Педучилище ши отделени я: дошкольнии школьнии.

1. **Дошкольни отделене** кийчбу детсадий заведующеш, детсадашта, детдомашта, детски санаторешта воспитателаш, кхыбараш.

Дошкольни отделене дIаийбу 10 класс яьккхараш, укх предмешташта экзамен а хоатт: эрсий меттаи, литератураннеи (сочинени), СССР-а историна (дагахьа).

2. **Школьни отделене** юххьерча классашта хьехархой кийчбу.

Школьни отделене дIаийбу духхьал 7 класс яьккха нохчийи гIалгIайи, укх предметашта экзамен а хоатт:

а) эрсий метта (йоазон — диктант),

б) эрсий меттаи литературни дешараи (дагахьа),

в) математикан (дагахьа).

ДIаийбара экзаменаш дIахьу 1-ча августа денз 20-ча августа кхаччалца.

Заявленеш дIаийю 1-ча июнагара 20-ча июлега кхаччалца.

«4», «5» йоккхаш экзаменаш дIаеннараш степендеца Iалашбу.

Училище деша баха безам бараша, укх тайпара каьхаташ шийца долаш, директора цIерах заявлени лу: дошкольни отделене болхараштa аттестат зрелости школьни отделене болхараштa 7 класс яккхарах дола Тешали, ваь ха тIайола тешал, могаш хиларах йола справка, вахача моттигера справка, автобиографи, кхо фотокарточка.

Дошкольни отделене 2 шераи, школьни отделене 4 шераи деш.

Педагогически училище деша дIаийцараш общежитеца Iалашбац.

Шийца документаш дола заявлени укх адресах дIахьожае: гор. Грозный, Комсомольски улица, № 116, Педучилище, директорага.

Дирекци.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Дешара Министерствос хьаел нохчийи гIалгIайи юххьерча школештеи наьна мотт хьехеи хьехархой кийчбарна кхаь беттара курсаш.

Курсашка дIаийбу специальни педагогически а юкъера а образованеш ярaш.

Курсашка нах дIаийбелга дIахьу Нохч-ГIалгIай АССР-а Дешара Министерствон кадрай отделагеи районни халкъа дешара отделашкеи гIолла.

Курсаш яьхараш республикан школешка балхашка дIахьожабергба.

Курсашка дешар доладу 2-ча июне. Курсанташ общежитецеи стипендецеи Iалаш бергба.

Нохч-ГIалгIай Писателий Союзо чIоаггIа халахеташ кодам бу писателага Арсанов СаIид-Бейга цун сесаг

АРСАНОВА
Нина Никоноровна,
кхалхарах.

Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиумо чIоаггIа халахетарца кодам бу Нохч-ГIалгIай АССР-а Лакхехьарча Совета Президиума член а Нохч-ГIалгIай АССР-а писателий союза правленен председатель а волча С. А. Арсановга цун сесаг

АРСАНОВА
Нина Никоноровна,
кхалхарах.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 23, телефоны: редактора 2-41-23, зам. редактора 2-07-01, отдела партийной жизни 2-25-72, корректорской — 2-30-91.

СФ01205 Типография им 11 августа 1918 года, проспект Революции 30/3. Заказ № 2292.